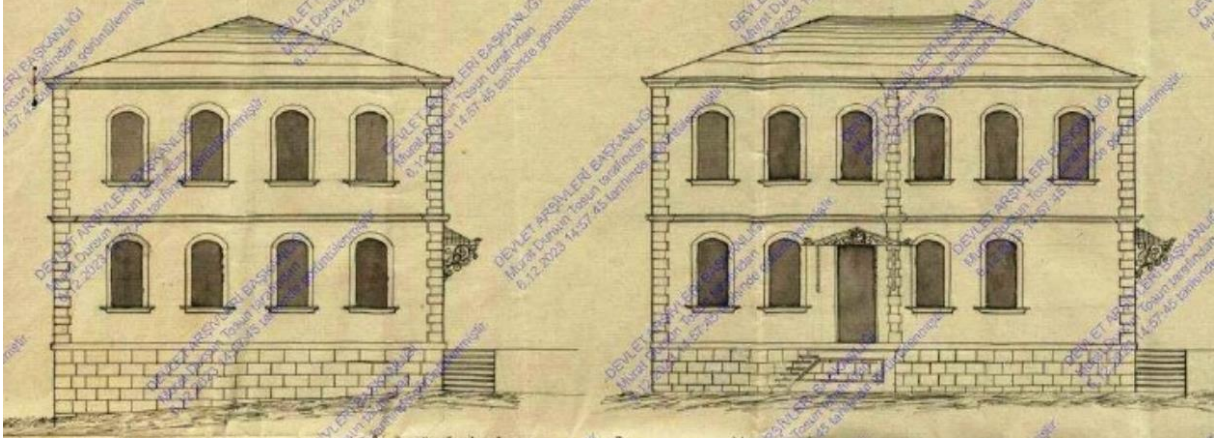
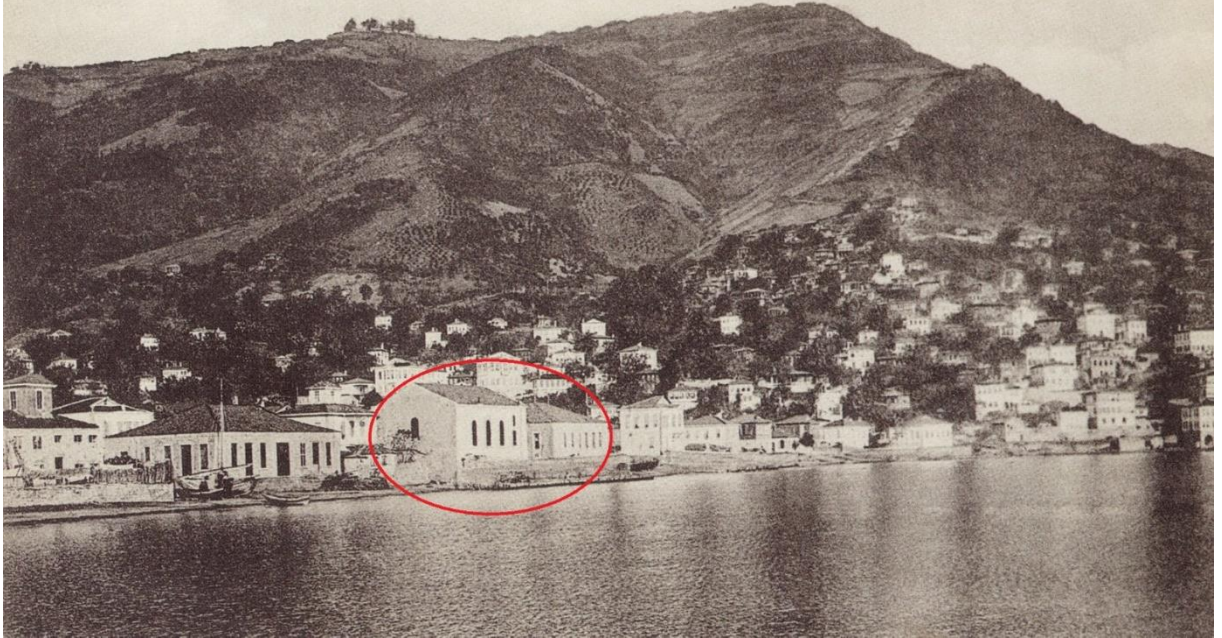

ARŞİV BELGELERİNDE ORDU'DA MİSYONER MEKTEPLERİ

Vue d'Ordou, Mer Noire

Bu tür konularla ilgili yazışmalar çok yapıldığından inceleme ve yorumlamaya tabi tutulan 12 dosya kapsamında belgeler bulunmaktadır. Hiç şüphesiz ilk defa incelenen, üzerinde yazı yazılan bir konu olmasa da bu çalışmada sabırla okunan belgelerdeki tüm detaylar bulunmaktadır. Buna bağlı olarak da her yaranın bir bakışı, açısı konuya yaklaşımı olduğundan dolayı bunu da okuyucu öyle görebilecektir. Umarım okuyan eski deyimle müstefid olur yani istifade eder.

1893 yılında Ordu'da bulunan Rum Protestanları bir madet (kilise) ve çocukları için müracaat etmişlerdir. Bunun için de ruhani liderleri olan Pandali Efendi'nin evin kiralanarak kullanılması için izin istemişlerdir. Ancak mahalli Rumlar denilen kesim buna şiddetle karşı çıkmıştır. Zira onlar genellikle Ortodoks mezhebine mensupturlar. İçlerinde Katolik olanlar da bulunmaktadır.

Belgenin ilerleyen kısımlarında Pandali Efendi'nin burayı kilise ve mektep (okul) yapılmak üzere Protestanlara terk etmiş olduğundan da bahsedilmiştir. Protestanlar adına işleri takip eden kişi ise Boyacıyan Agob Efendi namında birisidir. Adından bu kişinin Ermeni olduğu anlaşıldığından bahse konu Protestan cemaatinin de Ermeni ve Rumlardan oluştuğunu

düşünmek pek de yanlış olmaz. Bununla birlikte Rumların rahatsızlığının kaynağının mezhepsel rekabet olduğunun belirtilmiş olması meseleye farklı bir açılım kazandırmaktadır.

Yine 1893 tarihinde yapılan yazışmada Ordu merkezindeki yerin haricinde Fatsa'da da bir ibadethane arsasından bahsedilmektedir. Bu belgede arsalarla ilgili yapılan tespitler önemlidir. Ordu'da kilise ve mektep için terkedildiği belirtilen yerin arazi-i mahlûleden, Fatsa'daki kilise arsasının ise arazi-i mevkûfeden olduğu belirtilmiştir. Bu iki tabirin ne anlama geldiğine baktığımızda karşımıza çıkan durum şudur.

Araziyi kullananın intikal sahibi mirasçı bırakmaksızın ölümüyle hükümete kalan arâzi-i emiriye.¹ Arazi-i mevkufe belli bir kuruma, kuruluşa ya da en genel haliyle vakfa geliri ve işletme hakkı devredilmiş arazilerdir.²

Anastas Lotikidis imzasıyla Fatsa'dan Der-saadet'te Amerikan Hanı'nda Agop Efendi Boyacıyan'a çekilen telgrafnamede kiliselerinin hükümetçe kapatıldığı belirtilerek hem şikâyet edilmiş hem de iltimas talep edilmiştir. Burada adres olarak belirtilen Amerikan Hanı da önemli bir yerdir. Burası Amerikan İncil Topluluğuna aittir.³ Dolayısıyla tüm bu işleri organize eden kurum Amerikan İncil Cemiyeti ve ona bağlı misyonerlerdir. Bu belgede de aynı şekilde mahalli Rumların hükümete ilettikleri şikâyetlerinin etkili olduğu belirtilmiştir.

1894 tarihli yazıda ise Trabzon'da bulunan bazı Protestan kilise ve mekteplerinin ruhsatları olmadığından kapatıldığı ifade edilmiştir. Fatsa'nın Rum Mahallesinde Lambatioğlu Kostantin'in ev olarak inşa ettirdiği binanın üst katının gizlice Protestanlar tarafından vaizhane, alt katı erkek ve kızlara mahsus mektep yapıldığı ve bunların rast geldiklerini Protestan mezhebine geçmeleri için çalıştıkları belirtilmiştir.

Ordu'daki Protestan kilisesinin ise Pandelidi Efendi tarafından Protestanlara bağışlandığı belirtilerek burada ruhsatsız açılan kilisede ayin yapmalarına izin verilmesi Agop Boyacıyan Efendi tarafından istenilmiştir. Bu belgede belirtilen bir detayda da bahsedilen evin Rum Ortodoks kilisesine yakınlığı nedeniyle Ortodoks Rumlar tarafından itiraz edildiği ve karşı çıktığıdır.

1895 tarihli telgrafnamede de Meclis-i Vâlâ Müzakeratından bahsedilmekte ve bahsedilen kilisenin Ortodoks Rumların baskı ve taarruzundan dolayı kapatılmış olmasının uygun olmayacağı belirtilerek konuyla ilgili Trabzon vilayetine yazı yazılması istenilmiştir.

¹ <https://www.luggat.com/arazi-i%20mahlule/1/1>

² <https://www.milliyet.com.tr/emlak/arazi-i-mevkufe-nedir-65364>

³Amerikan İncil Topluluğu Osmanlı Devleti'ndeki çalışmalarına 1828 yılında başlamıştır. Faaliyete başladıkları yıldan itibaren çok sayıda İncil dağıtım çalışmaları gerçekleştirmiştir. 1828-1915 yılları arası yaptıkları harcamaların toplam bedeli 3.805.000 \$'dır. Çalışmaları için kullandıkları binalarda kiracı olarak bulunup herhangi bir mülkiyet edinmediler. İstanbul ve Beyrut'ta matbaa faaliyetleri yürütmüşlerdir. İstanbul topluluğun bölgedeki yeni merkezi haline gelmiştir. Hatta "İngiliz ve Yabancı İncil Topluluğu (British and Foreign Bible Society)" ile rekabet içine girmiştir. 1864 yılında faaliyetleri Osmanlı idaresi tarafından durduruldu ve Osmanlı karşıtı yayın yapmakla suçlandılar. Bunun üzerine kitapları koyabilmek için bir depo ihtiyacı oluştu ve bir İncil Evi kurma fikri doğmuş oldu. İstanbul'da açılan bu "İncil Evi", Osmanlı evraklarında "Amerikan Hanı" olarak da geçmektedir. Burada adından da hareketle çokça İncil basıldığı anlaşılmaktadır. İncil çevirileri arasında Ermenice ağırlık kazanmaktadır.

<https://kulturenvanteri.com/tr/yer/amerikan-incil-evi/#17.1/41.014896/28.968576>

1895 tarihli bir diğer yazıdan her iki Hristiyan cemaati arasındaki çekişmenin boyutlarının çok büyük olduğu anlaşılmaktadır. Ve bu çekişmelere engel olamadığı için de Ordu kaymakamı Rüşdü Bey suçlu görülerek Giresun Kaymakamı Nevzat Bey'le karşılıklı yer değiştirilmesine karar verilmiştir.

1895 tarihinde ise Trabzon İdare Meclisi'nde alınan kararlar Ordu'da bulunan kilisenin yanında inşa edilmek istenen mekteple ilgili proje ve ölçülerin cemaat tarafından belirtilmesi istenilmiştir. Aynı yıl Adliye Mezâhib Nezâreti Mezâhib Müdüriyeti'nden Sadaret'e yazılan yazıda da aynı husus tekrar edildiğinden bu konunun belirsiz olduğu anlaşılmaktadır. Ordu kaymakamlığının da bu konuda bilgi sahibi olmaması bu belirsizliği göstermektedir ki Protestanların arkalarına aldıkları siyasi güçle başlarına buyruk hareket etmek emelinde oldukları anlaşılmaktadır.

1896 tarihli Trabzon vilayetinin yazısından işin şekillendiği ve yapılmak istenilen yerin projelendirildiği belli olmaktadır. Bu yazıda yapılmak istenilen yerin uzunluğunun 22, genişliğinin 17,5, yüksekliğinin de 12,5 arşın (1 arşın 78,5 cm) olduğu, alt katında 2 kapı, 16 pencere, üst katında 19 pencere olacağı masrafının da cemaat tarafından karşılanacağı ifade edilmiştir.

Temmuz 1896'da Adliye Mezâhib (Mezhepler) Nezâreti'nden Şûrâ-yı Devlet'e yazılan yazıda Ordu kasabasında inşa edilmek istenilen Protestan mektebinin inşasında hiç bir mahzur olmadığı belirtilmiştir.

1896 tarihinde devam eden yazışmalarda Ordu'daki kilise arsası için bu kez mülk arsa olarak bahsedildiği görülmüştür. Mülk arsa, bir hükümdar veya devletin hüküm ve idaresi altında bulunan toprakların tamamı, memleket veya vakıf olmayan, mülkiyeti şahsa ait bulunan yer veya bina anlamlarına gelmektedir.⁴ Sadrazamlığın yazısında da yapılmak istenilen kilisenin proje bilgileri tekrar edilmiştir. Şûrâ-yı Devlet'in yazısında da aynı hususlar tekrar edilmiştir. Yazıların ekindeki resimde Ordu kasabasında yapılacak kilisenin deniz kıyısında yapılacağı ve Hamidiye Caddesi'nde olduğu, Kumluk tarafından da görüldüğü gösterilmiştir.

Bundan sonraki yazışmalar 3 sene sonrasına ait olup, 1899 tarihlidir ve Canik sancağının Bafra kazasının Alaçam köyünde bulunan Protestan cemaatin çocuklarına mahsus mektep açılması için izin talep edilmesiyle ilgilidir. Adliye ve Mezahib Nezâreti'ne yazılan yazıda köyde 10 hanede 70 kadar Protestan cemaati mevcut olduğu ve çocukları mekteb-i ibtidai açılmasına izin talebinde bulunmuşlardır.

1899'dan 1901'e kadar devam eden yazışmalarda aynı talepler devam etmiştir. Bunun üzerine köyde bu durumda eğitim ihtiyacı olan kaç çocuk bulunduğunun araştırılması istenmiştir. Adliye ve Mezâhib Nezâreti ile birlikte Maarif-i Umumiye Nezâreti bugünkü karşılığı olarak Milli Eğitim Bakanlığı da devreye girmiştir. Yapılan tetkiklerde Alaçamda erkek ve kız ancak 15 talebe bulunduğu ve bunların da Rum cemaatinin sıbyan mektebinde okudukları belirtilerek şimdilik açılması talep edilen okula gerçek bir ihtiyaç olmadığı tespiti Ocak 1900'da yapılmıştır. Trabzon Vilayeti Maarif Müdüriyeti tarafından Maarif Nezâreti'ne bildirilmiştir.

⁴ <http://lugatim.com/s/m%C3%BClk>

Nisan 1900'da Adliye ve Mezâhib Nezareti'ne yazılan yazıda ise Alaçam'da bulunan Protestan cemaatinin Osmanlı tebaası ve 8 hane toplam 15 talebe bulunduğu belirtilmiştir.

Ocak 1901'de Protestan Milleti Vekili Boyacıyan tarafından Adliye ve Mezâhib Nezareti'ne yazılan yazıda mahalli hükümetçe köyde yeterli sayıda Protestan etfali bulunmadığından mektep açılmasına mahal yoktur denildiğinden çocuklarının terbiye ve eğitimden mahrum kaldığı, bunun sebebinin Ortodoksların yaptığı şikâyetin etkili olduğunu ileri sürmüştür. Şubat 1901 tarihli ek yazıda çocukların sayısının 8-10 olarak gösterilmiş olmasına rağmen asıl sayının bir köyde 8-10 talebe bulunduğu Protestan Milleti Vekili Boyacıyan tarafından ileri sürülmüştür.

Trabzon Vilayeti İdare Meclisi'nin Ağustos 1901 tarihli meclis kararı Adliye ve Mezâhib Nezareti'ne bildirilmiş ve arsanın özelliklerine ilişkin bilgi verilmiştir İlâveten mahallesini nüfus yapısı da belirtilmiştir.

Ordu Meclis İdaresi'nin Nisan 1902 tarihli yazısında Ordu'da Ermeni Mahallesinde bulunan arsanın doğu, batı ve güneyinin yol kuzeyinin Çekenoğlu arsası ile sınırlı ve 1200 arşın olduğu 800 lira masrafla yapılabileceği, etrafında mescit ve başka ibadethane bulunmadığı belirtilmiştir.

Trabzon valiliğinin Haziran 1902 tarihli yazısında yapılmak istenen binaya ait ölçülendirilmiş onaylı projenin geldiği ifade edilmiştir.

Ağustos 1902'nin muhtelif günlerinde birden çok yazı yazılmıştır. Ağustos 1902 tarihli yazıda Ordu'nun Taşbaşı Ermeni Mahallesi'nde bulunan Ermeni Protestan Cemaati tarafından ibadethane yapılan binanın birinci katı kilise ve ikinci katı mektep yapılmak üzere ruhsat istenilmiştir. Söz konusu yerin tapulu malları olduğu belirtilerek birinci katının kilise ikinci katının kız ve erkek çocukları için mektep ve kalan kısmının da avlu olarak kullanılacağı belirtilmiştir. Trabzon Vilayeti İdare Meclisinin Ağustos 1901 tarihli yazısında da Taşbaşı Ermeni Mahallesinde 67 hanede 353 Protestan nüfus ve 5 hanede 41 nüfus Ermeni olduğu belirtilmiştir.

Adliye ve Mezâhib Nazırı'nın Ağustos 1902 tarihli yazısında da Ordu'da Taşbaşı Ermeni Mahallesi'nde Protestan ibadethanesi yapmış oldukları binanın harap olduğundan bahisle birinci katı kilise ikinci katı mektep olmak üzere yeniden yapmak üzere izin istendiği tekrar edilmiştir.

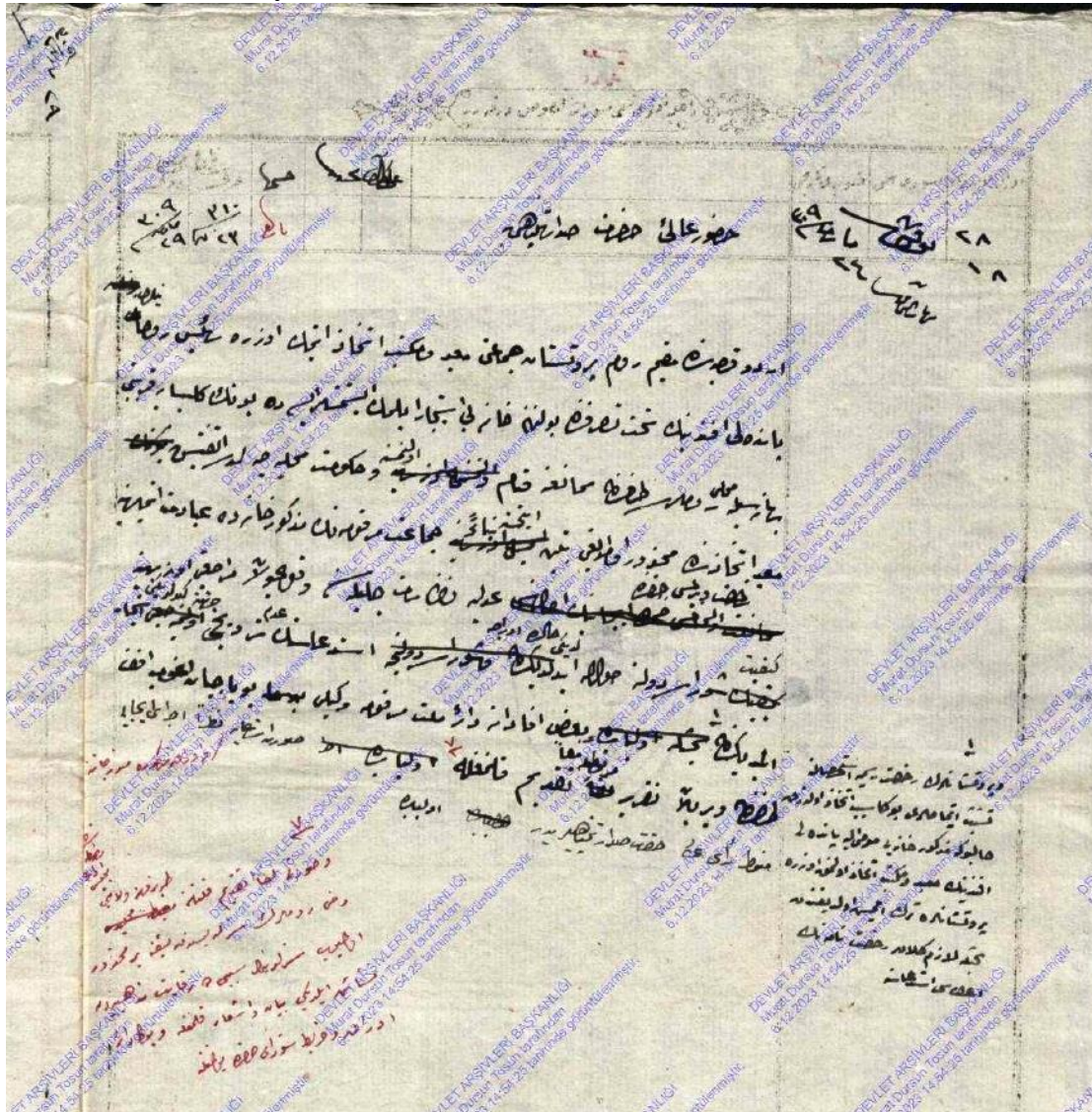
Ağustos 1902 tarihli Trabzon İdare Meclisi kararında da bahse konu yerin Protestan Vaizi Agopos Efendi namına satın alınıp devrolunduğu, İnşaat masrafının 800 lira tahmin edildiği bunun 400 lirasının önceden kalanının da sonradan cemaat tarafından karşılandığı belirtilmiştir.

Ağustos 1902 tarihli Mezâhib Müdür Muavini, Umur-ı Hukuk Müdürü, Evrak Müdürü, Mektubi, Mezâhib Müdürü'nden oluşan bir komisyon kararına ilişkin yazıda aynı hususlar tekrar edilmekle birlikte kilise ve mektebin inşasında mahzur olmadığı ve Taşbaşı Ermeni Mahallesinde 67 hanede 350 Protestan nüfus olduğu açıklanmıştır. Yine Ağustos 1902 tarihinde Adliye ve Mezâhib Müdüriyeti'nden Sadâret'e yazılan yazıda yine bilindik hususlar tekrar edilmiştir. Yine Ağustos 1902 tarihli Sadâretin yazısında aynı hususlar tekrar edilmiştir.

Konuyla ilgili son belgede Eylül ve Kasım 1908 tarihlerine aittir. Bu yazılardan da Ordu'nun Taşbaşı Mahallesi'nde Protestanlara ait olan yere halen kilise ve mektebin yaptırılmamış olduğu, ancak bu tarih itibarıyla gerekli iznin verildiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Karadeniz bölgesinde ciddi bir Protestan misyonerlerinin çalışması olduğu anlaşılmaktadır. Canik ve Ordu'nun bağlı olduğu Trabzon vilayeti merkezinde de durum aynıdır. Orada da Protestan Misyonerlerin yoğun çalışmaları olmuş, okulları faaliyet göstermiştir. Bu durum devletin birliğinin bozulmasına sebebiyet vermiş, sonunda Ermeni ve Rumlar ayrılıkçı eylemler içine girmiştir. Zaten Amerikan misyonerlerinin ana gayesi de Osmanlı'daki manevi birliği bozmaktı ve yaklaşık 100 senelik bir çalışma sonucunda da maalesef bunu başardılar ve toplumu birbirine düşürdüler.

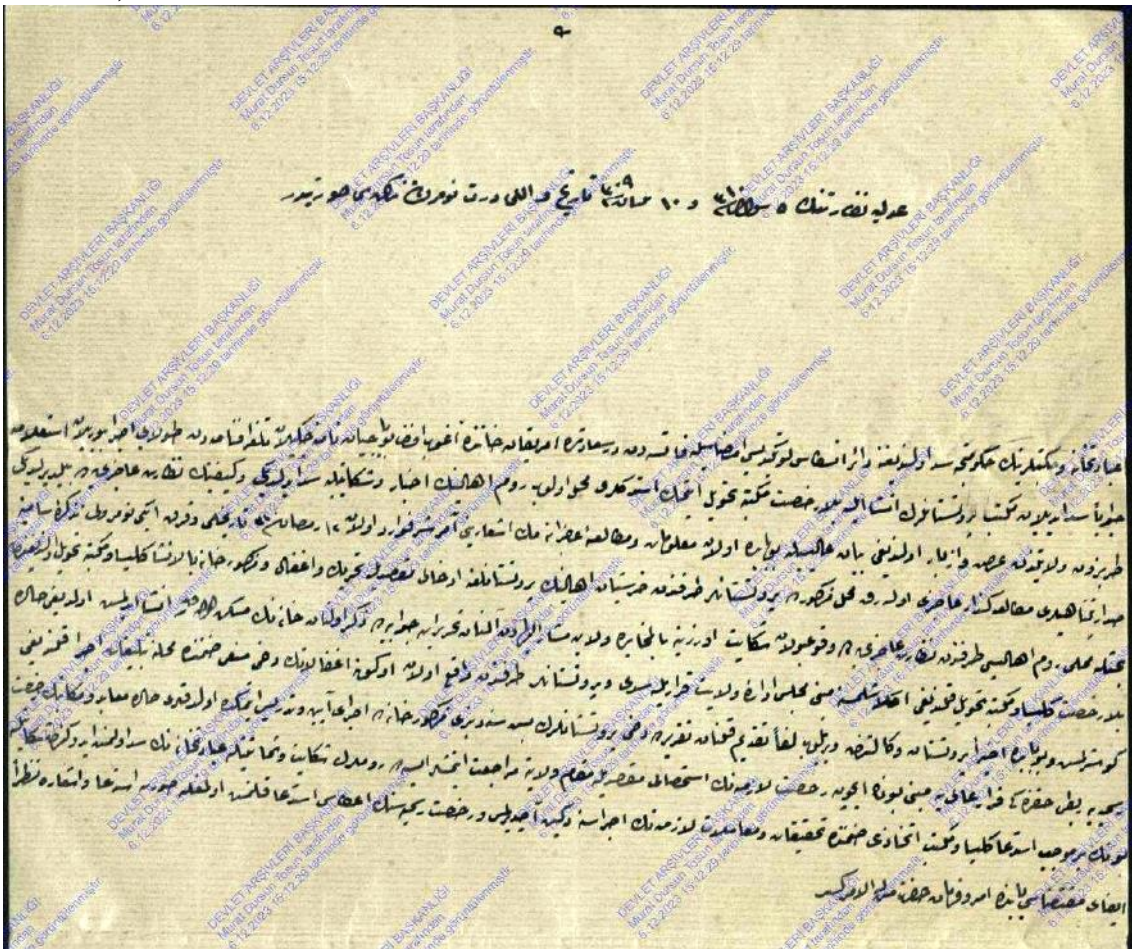
Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Fon Kodu: DH.MKT. (Dâhiliye Mektubi Kalemi), Dosya No: 11, Gömlek No: 39, Tarihi: 23 Ramazan 1310 / 29 Mart 1309 (10 Nisan 1893), Konusu: **Ordu kasabasında Rum Protestan Cemaati için mabed ve mektep ittihazı için Reis-i Ruhani Pandali Efendi'ye ait hanenin kiralanmasına ruhsat verilmesi talebi.**

Huzur-ı Âlî-i Hazret-i Sadâret-penâhiye
23 Ramazan Sene (1)310 / 29 Mart Sene (1)309 (10 Nisan 1893)

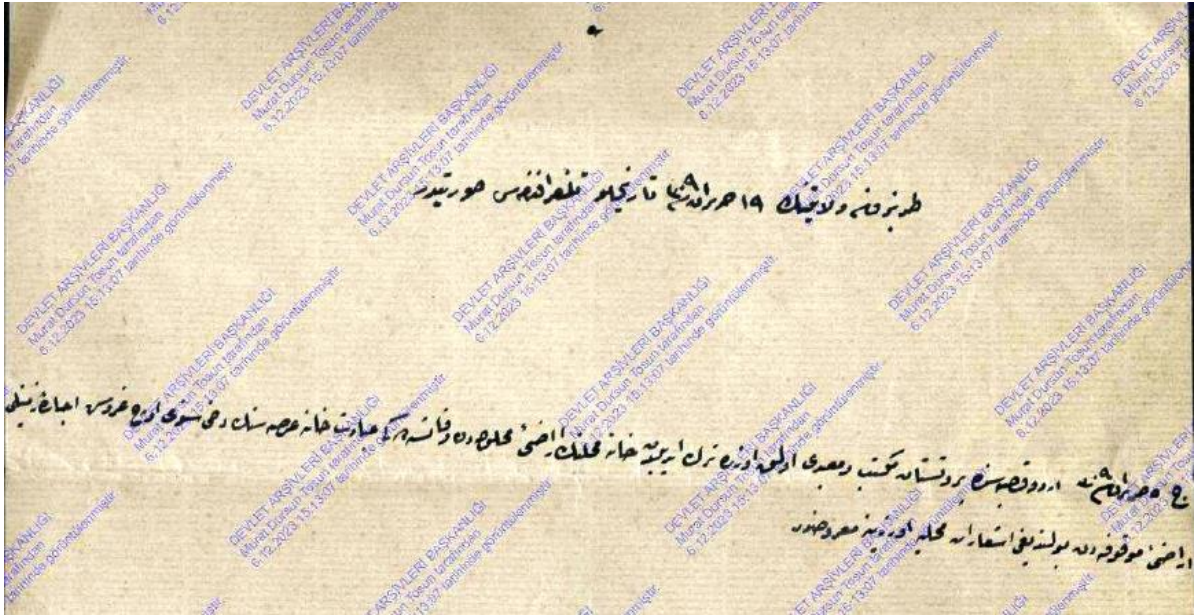
Ordu kazasında mukim Rum Protestan cemaati mabed ve mektep ittihaz etmek üzere reis-i ruhaniyeden Pandeli Efendi'nin taht-ı tasarrufunda bulunan haneyi isticar eylemek istemişler ise de bunun kiliseye kurbiyeti (yakınlığı) bahanesiyle mahalli Rumları tarafından muhalefete kıyam olunmasına ve hükümet-i mahalliyece lede't-teftiş mabed ittihazında mahzur olmadığı tebeyyün etmesine binaen cemaat-i merkûmenin mezkûr hanede ibadet etmelerine ruhsat verilmesi hakkında Adliye Nezareti Celilesine vuku'bulan müracaat üzerine keyfiyet Şûrâ-yı Devlet'e havale edildiği halde oraca istid'anın adem-i tervici cihetine gidildiğini (değer bulmaması sebebiyle) istihbar eylediğinden (haber aldığından) ve Protestanların ruhsat-ı resmiye istihsaline teşebbüs etmemeleri buna sebep ittihaz olunarak halbuki mezkûr haneyi muma-ileyh Pandeli Efendi'nin mabed ve mektep ittihaz olunmak üzere Protestanlara terk etmiş olduğundan bahisle lazım gelen ruhsat-namenin itası (verilmesi) istid'asına ve bazı ifadata dair millet-i merkûme vekili Boyacıyan Agob Efendi tarafından verilen takrir-i merkûme leffen takdim kılınmağla ve sureti leffen takdim kılınan Trabzon vilayeti meclis idare mazbatasında dahi Rumların sızıldısından başka bir mahzur olmayıp sızıldının sebebi de rekabet-i mezhebiyeden neşet eylediği beyan ve iş'ar kılınmağla ve buna dair evrak ve harita su-i rey hakkında bulunmağla suret-i iistid'aya ve evrak-ı mezkûre mündericatına nazaran icra-yı icabı menut-ı rey'-i âlî-i hazret-i sadâret-penâhileridir ol babda.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Fon Kodu: Ş.D. (Şûrâ-yı Devlet), Dosya No: 1844, Gömlek No: 38, Tarihi: 8 Rebiü'l-evvel 1311 / 6 Eylül 1309 (18 Kasım 1893), Konusu: **Ordu kasabasında Protestan mekteb ve mabedi olmak üzere terk edilen hane mahallinin arazi-i mahluleden ve Fatsa'daki ibadethane arsasının dahi arazi-i mevkuteden bulunduğu. (Trabzon 2)**

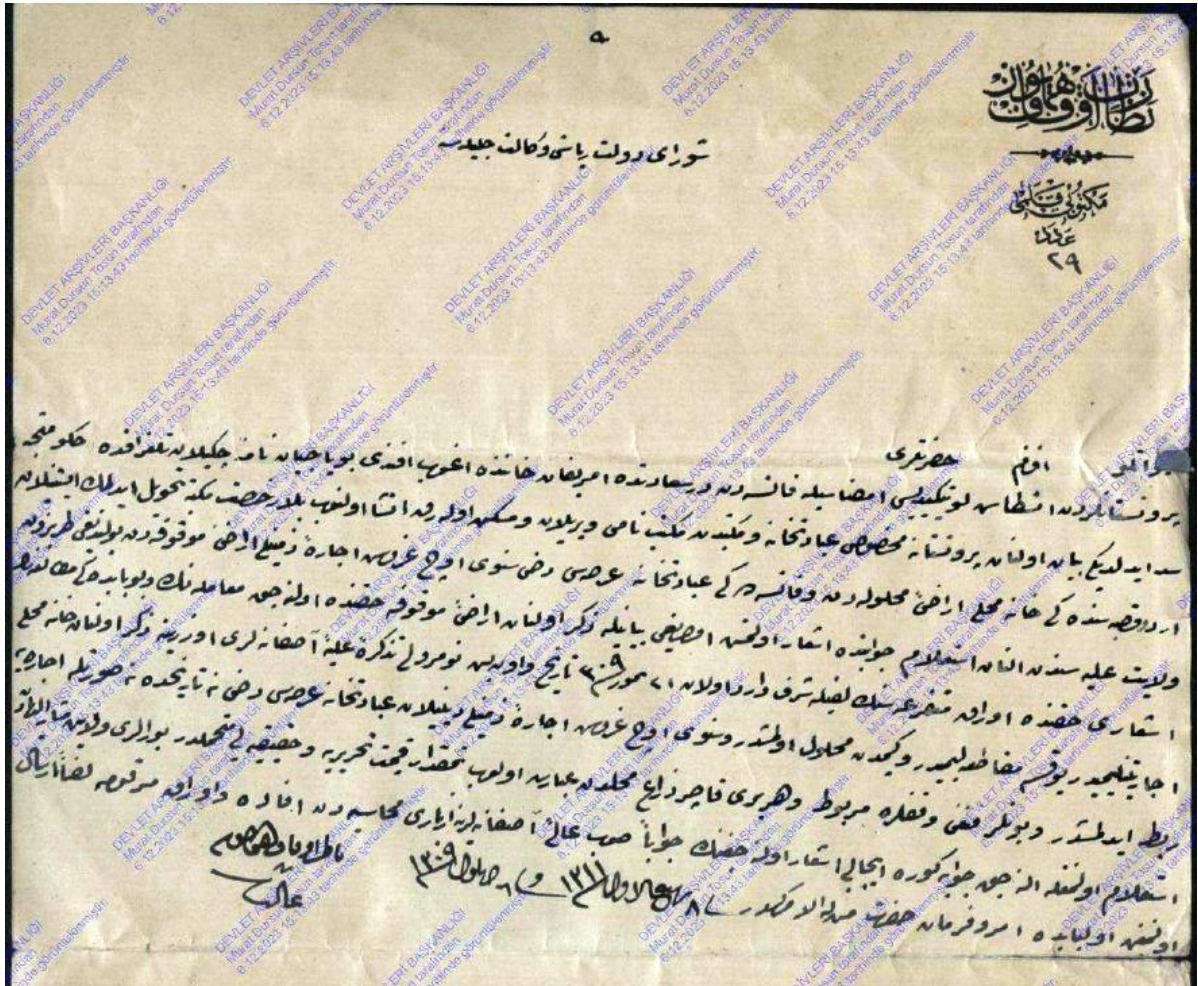

Hû**Adliye Nezareti'nin 5 Şevval Sene (1)310 ve 10 Nisan Sene (1)309 (22 Nisan 1893) tarih ve elli dört numarolu tezkeresi suretidir**

İbadethane ve mekteplerinin hükümetçe sedd olunduğuna (kapatıldığına) dair Anastas Lotikidis imzasıyla Fatsa'dan Der-saadet'te Amerikan hanında Agop Efendi Boyacıyan namına çekilen telgrafnameden dolayı icra buyurulan istilama (soruya) cevaben sedd edilen mektep Protestanların inşa ile bila ruhsat mektebe tahvil etmek istedikleri mahal olup Rum ahalinin ihbar ve şikâyetiyle sedd olduğu ve keyfiyetin nezaret-i aciziye de bildirildiği Trabzon vilayetinden arz ve izbar olduğu beyan-ı alisiyle bu babda olan malumat ve mütalağa-i acizanemin iş'arını amir şeref-varid olan 12 Ramazan Sene (1)310 (30 Mart 1893) tarihli ve kırk iki numarolu tezkere-i samiye-i sadâret-penâhileri mütalaa gûzar-ı acizi olarak mahall-i mezkûrda Protestanlar tarafından Hristiyan ahalinin Protestanlığa idhali maksadıyla tahrik ve işgal ve mezkûr hane bi'l-inşa kilise ve mektebe tahvil olduğundan bahisle mahalli Rum ahali tarafından nezaret-i aciziye de vuku'-bulan şikâyet üzerine bi'l-muhabere vilayet-i müşarün-ileyhadan alınan tahrirat-ı cevabiyede zikr olunan hanenin mesken olarak inşa edilmiş olduğu halde bila ruhsat (izinsiz) kilise ve mektebe tahvil kılındığı anlaşılmasına mebni meclis idare-i vilayet kararıyla seddi ve Protestanlar tarafından vaki olan o gûna işgalatın dahi men'i zımında mahalline tebligat icra kılınacağı gösterilmiş ve bu babda ahiren Protestan vekâletinden verilip leffen takdim kılınan takrirden dahi Protestanların beş seneden beri mezkûr hanede icra-yı ayin ve tedris etmekde oldukları halde meabir vekâletinin ruhsat-ı resmiye rabtı hakkındaki karar-ı aliye mebni bunun için ruhsat-ı lazımenin istihsali maksadıyla makam-ı vilayete müracaat etmişler ise Rumların şikâyet ve şamatatıyla ibadethanenin sedd olunmuş (kapatılmış) idüğünden şikâyetle bunun ber-muceb-i istid'a kilise ve mektep ittihazı zımında tahkikat ve muamelat-ı lazımenin icrasına değin açtırılması ve ruhsat-ı resmiyenin itası istid'a kılınmış olmağla suret-i istid'a ve iş'ara nazaran ifa-yı muktezası babında emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Hû**Trabzon vilayetinin 19 Haziran Sene (1)309 (31 Ağustos 1893) tarihli telgrafnamesi suretidir.**

C. (Cevap) 5 Haziran Sene (1)309 (17 Ağustos 1893) Ordu kasabasında Protestan mektep ve mabedi olmak üzere terk edilen mahallinin arazi-i mülkden ve Fatsa'daki ibadethane arsasının dahi senevi üç kuruş icare-i zeminle **arazi-i mevkufeden bulunduğu** iş'arat-ı mahalliye üzerine maruzdur.

Hû

Nezâret-i Evkaf-ı Hümayun

Mektubi Kalemi

Şûrâ-yı Devlet Riyaseti Vekâlet-i Celilesine

Devletlü efendim hazretleri

Protestanlardan Anastaş Lotikidis imzasıyla Fatsa'dan Der-saadet'te Amerikan hanında Agop Efendi Boyacıyan namına çekilen telgrafta hükümetçe sedd edildiği (kapatıldığı) beyan olunan Protestana mahsus ibadethane ve mektebden mekteb namı verilen ve mesken olarak inşa olunup bila-ruhsat mektebe tahvil edilmek istenilen Ordu kasabasındaki hane mahalli arazi-i mahluleden ve Fatsa'daki ibadethane arsası dahi senevi üç kuruş icare-i zeminli arazi-i mevkufeden (vakıf arazisinden) bulunduğu Trabzon vilayet-i aliyyesinden alınan istilam cevabında iş'ar olunmuş olduğu beyanıyla zikr olunan arazi-i mevkufe hakkında olunacak muamelenin muamelenin bu babdaki mütalaanın iş'arı hakkında evrak-ı müteferriasının leffiyile şeref varid olan 21 Temmuz Sene (1)309 (3 Ekim 1893) tarih ve on beş numarolu tezkere-i aliyye-i asafaneleri üzerine zikr olunan hane mahalli icaretlik midir (kiralık mıdır) yoksa mukataa mıdır ve kimden mahlûl olmuştur ve senevi üç kuruş icare-i zeminle denilen ibadethane arsası dahi ne tarihte ne suretle icareye rabt edilmiştir ve bunlar kangî vakıflara

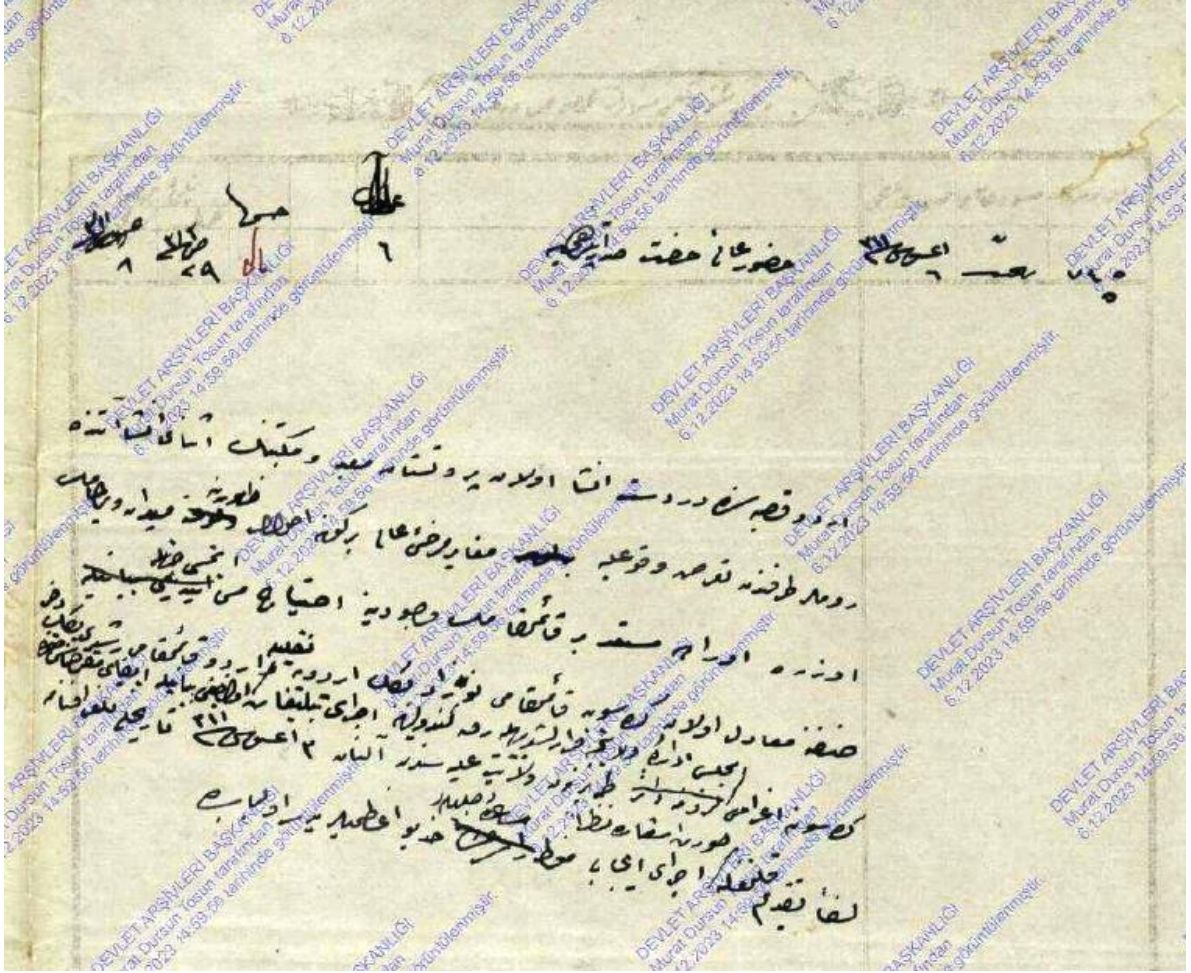
Ordu kasabasındaki Protestan mabedine gelince orada mukim Rum Protestan cemaati reisi yanında Pandelidi Efendi tarafından teberru' olunan hanede cemaat-i mezkûrenin icra-yı ayin etmelerine ruhsat itası (izin verilmesi) hakkında cemaat-ı merkûme vekili Agop Boyacıyan Efendi tarafından verilen takrir ile Trabzon vilayetinden gelen mazbatanın leffiyile Dâhiliye Nezareti Celilesinden vürud eden (gelen) tezkere ve Divan-ı Hümayun kaleminden yazılan derkenar üzerine evvelce Şûrâ-yı Devlet'ten tanzim olunup meclis-i Mahsus-ı Vükela'da kıraat olunan mazbatada gösterildiği veçhile zikr olunan hanenin Rum Ortodoks kilisesine kurbiyeti (yakınlığı) cihetiyle Protestanlar için mabed ittihazına (yapılmasına) mahalli Rumları tarafından mümanaat olunmasından ve iki cemaat arasında itilaf hâsıl olmasından bunun hükümetçe sed edildiği (kapatıldığı) anlaşılmasından naşi cemaat-ı mezkûre için mahzursuz bir mahal iraesiyile (gösterilmesiyle) muamelat-ı resmiyesi icra oluncaya kadar bina-yı mezkûrun teklifat-ı maliye ile mükellef bir hane olmak üzere muvakkaten ayin ve tedris için küşadına ruhsat itası karar ve iş'ar-ı vaki icabından olup mamafih Rumların tecavüzatının arkası alınmamasına ve muma-ileyh Pandelidi Efendi'nin mezkûr haneyi Protestan cemaatine terki uyamadığı halde dahi hukuk-ı tasarrufiye ve şahsiyenin müdahaleden masuniyeti (korunması) icab edeceği beyanıyla hanenin fûruhtuna (satışına) dahi muvafakat etmemesine ve şu aralık ahalinin ber-mutad çamlığa ve mahall-i saireye azimeti ve mevsim-i sayf nihayetlerine (yaz sonuna) doğru avdeti (dönüşü) tabii bulunmasına mebni o zamana kadar bir suret kaviye bulunmak üzere şimdilik Protestanların dahi girmesi ve etrafında Rumların dolaşarak tecavüzatı men' olunarak (engellenerek) zikr olunan hanenin hali üzere hin-i muhafazası 31 Mayıs Sene (1)310 (12 Haziran 1894) tarihinde telgrafla Trabzon vilayetine tevcih olunmuştur.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Fon Kodu: MV. (Meclis-i Vâlâ), Dosya No: 84, Gömlek No: 88, Tarihi: 27 Zilkade 1312 / 9 Mayıs 1314 (22 Mayıs 1895), Konusu: **Ordu kasabasında yapılmakta olan Protestan mektebi ve kilisesine taarruz eden Rumlardan dolayı tatil edilmiş olan inşaatın devam ettirilmesi için Trabzon vilayetine tebligat yapılması.**

babda patrikhanece tebligat-ı lazıme ifa ettirilmesinin Adliye ve Mezahib Nezareti'ne iş'arı tezekkür kılındı.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Fon Kodu: DH.MKT. (Dâhiliye Mektubi Kalemi), Dosya No: 416, Gömlek No: 31, Tarihi: 29 Safer 1313 / 8 Ağustos 1311 (20 Ağustos 1895), Konusu: **Ordu'da inşa edilmekte olan Protestan mabet ve mektebinin inşası esnasında Rumların taarruz etmekte olduğundan buraya dirayetli bir kaymakamın tayini istendiğinden Giresun Kaymakamı Nevzat Bey'in Ordu'ya, Ordu Kaymakamı Rüşdü Bey'in de Giresun'a naklen tayin edildikleri.**

Huzur-ı Âlî-i Hazret-i Sadâret-penahiye

29 Safer Sene (1)313 / 8 Ağustos Sene (1)311 (20 Ağustos 1895)

Ordu kasabasında derdest inşa olan Protestan mabed ve mektebinin esnâ-yı inşaatında Rumlar tarafından taarruz vuku'uyla mugayir-i marzi-i âlî bir gûna ahval zuhuruna meydan verilmemek üzere orada bir müstaid (yetenekli) bir kaim-makamın vücuduna ihtiyaç hiss etmesi cihetle sınıfına muadil olan **Giresun kaim-makamı Nevzat Bey'in Ordu'ya nakliyle Ordu kaim-makamı Rüşdü Bey'in dahi Giresun'a izamı** (yollanması) meclis idare-i vilayetçe kararlaştırılarak kendilerine icra-yı tebligat olunacağı beyanıyla ifa-yı muktezası hakkında Trabzon vilayet-i aliyyelerinden alınan 3 Ağustos Sene (1)311 (15 Ağustos 1895) tarihli telgrafname leffen takdim kılınmağla suret-i iş'ara göre icra-yı icabı menut-ı müsaade-i celile hidiv-i azamileridir, ol babda.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Fon Kodu: Ş.D. (Şûrâ-yı Devlet), Dosya No: 1849, Gömlek No: 16, Tarihi: 8 Rebiü'l-ahir 1314 3 Eylül 1312 (15 Eylül 1896), Konusu: **Ordu kasabasında Protestan cemaati tarafından inşa edilecek mektep hakkındaki mahalli mazbatasının gönderildiği. (Trabzon 2)**

Hû

Meclis İdare-i Vilayet-i Trabzon

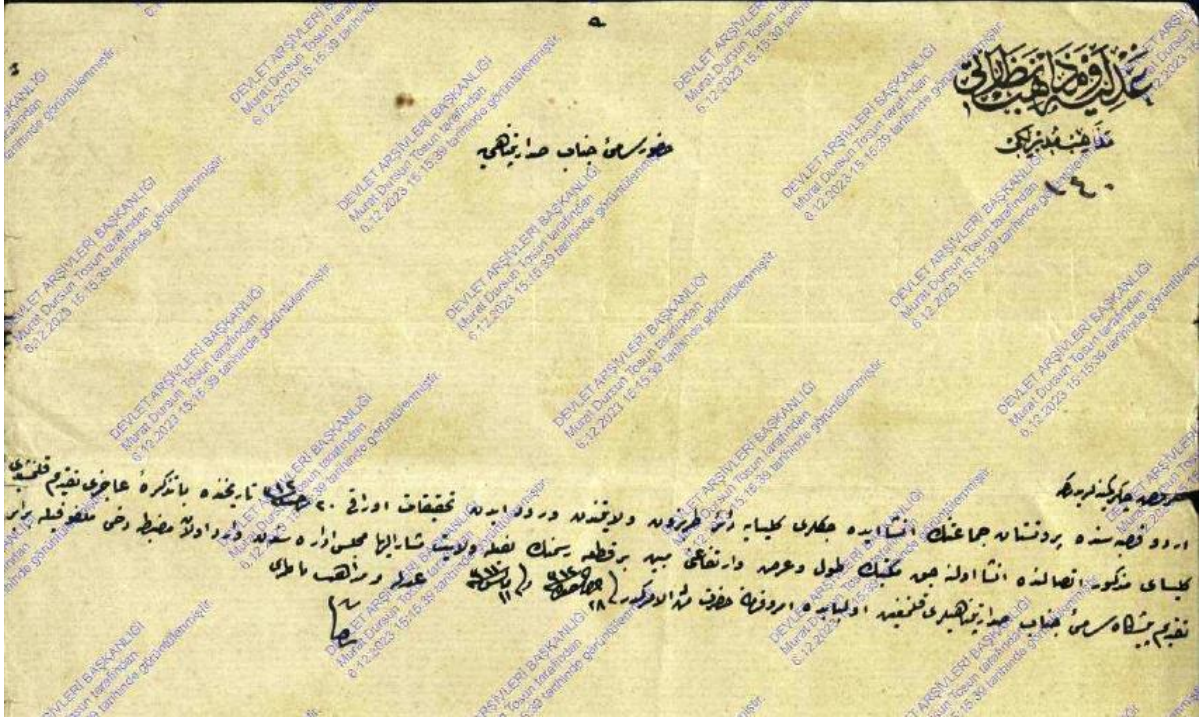
Adliye ve Mezahib Nezareti Celilesine

Merkez-i vilayete mülhak Ordu kasabasında mukim Protestan cemaatinin kasaba-i mezkûrede inşa ettirecekleri mabedin resmi 14 Kanun-i-evvel Sene (1)310 (26 Aralık 1894) tarihli ve otuz iki numarolu mazbata-i acizanemizle takdim kılınmışıdı. Cemaat-i merkûme etfalinin talim ve tedrisiçün mezkûr mabed ittisalinde inşa olunacak mektebin tûl ve arz ve irtifa'ını mübeyyin bu kere mahallinden vürud eden (gelen) resim de leffen pişgâh-ı âlî-i cenâb-ı nezâret-penâhilerine takdim kılınmış olmağla iktizasının ifa ve iradesi hususuna müsaade-i asafaneleri şayan buyrulmak babında emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 5 Şevval Sene (1)312 ve fi 19 Mart Sene (1)311 (31 Mart 1895)

Sağdan sola:

Aza, Aza, Aza, Aza (Der-saadet'te), Vekil-i Murahhasa Katolik ed-Dai, Metropolit-i Rum ed-Dai, Müftü ed-Dai, Mektubi, Defterdar, Hâkim ed-Dai, Trabzon Valisi es-Seyyid Mehmed Kadri

Hû

Adliye Mezahib Nezareti Mezahib Müdüriyeti

Huzur-ı Sami-i Cenâb-ı Sadaret-penâhiye

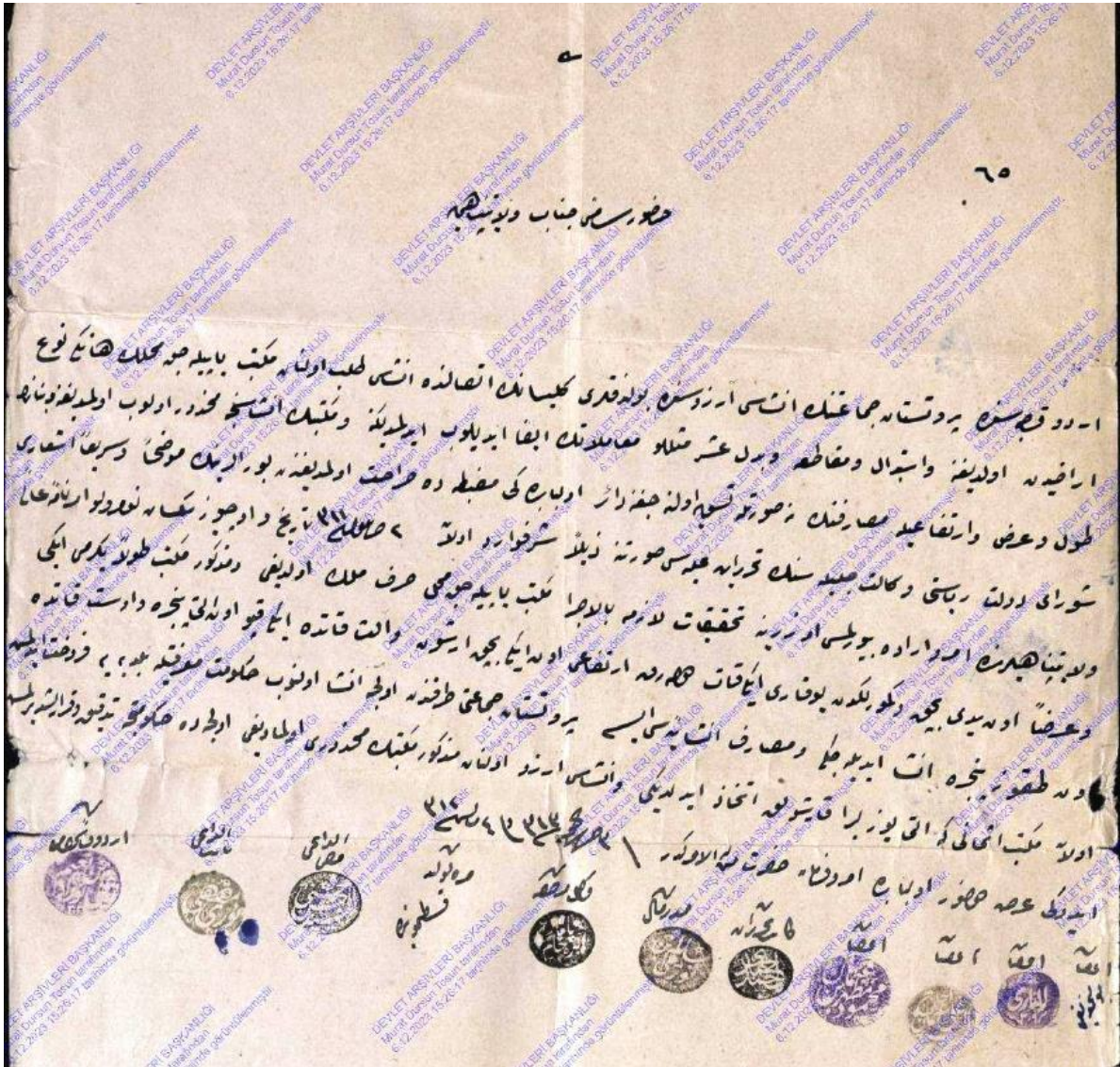
Maruz-ı çaker-i keminelidir ki

Ordu kasabasında Protestan cemaatinin inşa edecekleri kiliseye dair Trabzon vilayetinden vürud eden (gelen) tahkikat evrakı 20 Recep Sene (1)312 (17 Ocak 1895) tarihinde ba-tezkere-i acizi takdim kılınmışıdı. Kilise-yi mezkûr ittisalinde inşa olunacak mektebin tûl ve arz ve irtifa'ını mübeyyin bir kıt'a resminin leffiyile vekâlet-i müşarün-ileyha meclis idaresinden bariz olan (gelen) mazbata dahi melfufuyla beraber takdim-i pişgâh-ı sami-i cenâb-ı sadâret-penâhileri kılınmağın ol babda emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 18 Zilkade Sene (1)312 ve fi 11 Mayıs Sene (1)310 (13 Mayıs 1895)

Adliye ve Mezâhib Nazarı Bende Rıza

Hû Huzur-ı Sami-i Cenab-ı Vilâyet-penâhiye

Ordu kasabasında Protestan cemaatinin inşası arzusunda buldukları kilisenin ittisalinde (bitişiginde) inşası talep olunan mekteb yapılacak mahallin hangi nevi araziden olduğuna ve istidal ve mukataa ve bedel-i öşr misillü muamelatın ifa edilip edilmediğine ve mektebin inşasında mahzur olup olmadığı ve binanın tül ve arzı ve irtifayıyla masarının ne suretle tesviye olunacağına dair ol babda ki mazbata da sarahat (açıklık) olmadığından buralarının dahi muvazzahan ve serian iş'arı Şûrâ-yı Devlet riyaseti vekâlet-i celilesinin tahrirat-ı aliyyesi suretine zeylen leref-varid olan 2 Eylül Sene (1)311 (14 Eylül 1895) tarih ve üç yü seksen numarolu emirname-i âlî-i vilâyet-penâhilerinde emr u irade buyrulması üzerine tahkikat-ı lazıme bi'l-icra mektep yapılacak mahal sırf mülk⁵ olduğu ve mezkûr mektep tûlen yirmi iki ve

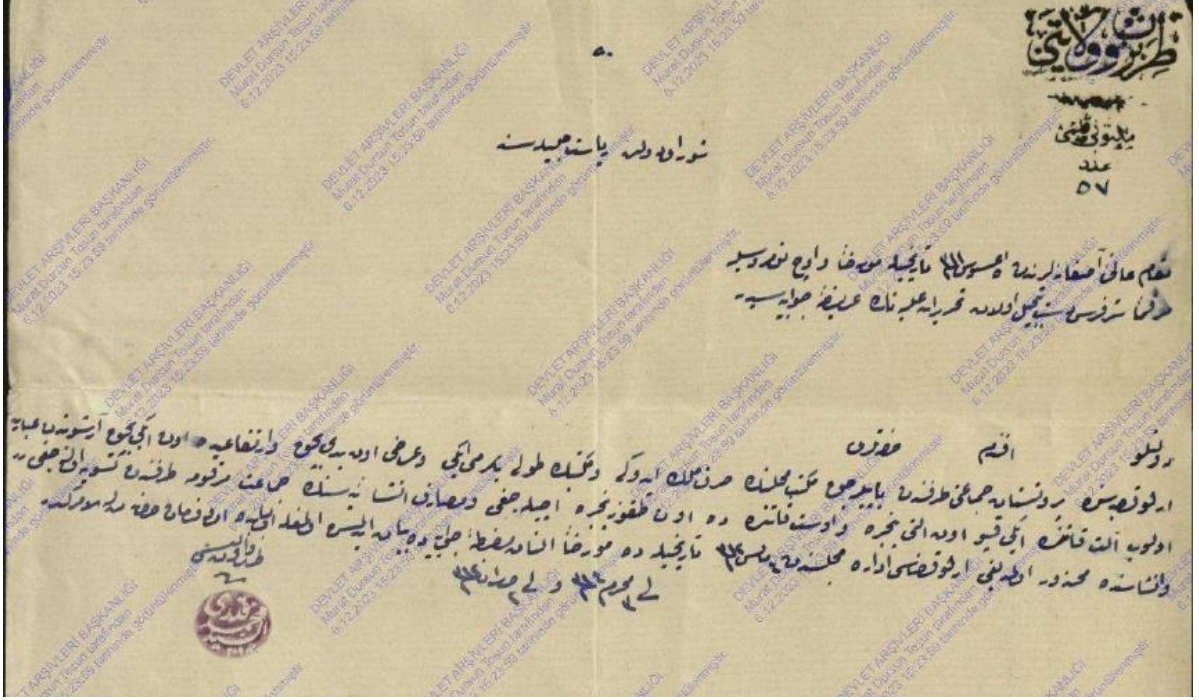
⁵ Osmanlı'da arazi 5 kısımdır. Sırf mülk, miras ya da satın aldığı maldır. İstanbul savaşıyla fethedildiği için ganimet arazisi oluyor. İslam hukukuna göre bir belde sulhen alınmışsa o araziye "pey" deniliyor. 4 tür mal vakfedilebilir. Arazi-i Memluke denen sırf mülkü yani şahsın kendine ait arazisi, miras malları, Hücceti Şer'iyeye ile devletten satın aldığı mal veya arazileri ile devletin ıslah edilmesi karşılığında kullanıma açtığı araziler vakfedilebilir mallardır ve kişilerin inisiyatifin dedirler. Ganimet araziler de vakfedilebilir. Bunlar da özel mülkiyet içindedirler.

<https://www.kocav.org.tr/2022/08/20/osmanlida-mulkiyet-ve-tasarruf-anlayisi-2/>

arzen on yedi buçuk ve kömürlükten yukarı iki kat olarak irtifa'ı on iki buçuk arşun ve alt katında iki kapu on altı pencere ve üst katında on dokuz pencere inşa edileceği ve masarîf-i inşaiyesi ise Protestan cemaati tarafından evvelce inşa olunup hükümet marifetiyle belediyeye fûruht edilmiş olan mektep esmani ki altı yüz lire karşılık ittihaz edildiği ve inşası arzu olunan mezkûr mektebin mahzuru olmadığı evvelce de hükümetçe tedkik ve kararlaştırılmış idüğü arz olunur ol babda emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 3 Zilhicce Sene (1)312 ve fi 4 Mayıs Sene (1)312 (16 Mayıs 1896)

Aza, Aza, Aza, Aza, Kâtib-i Tahrirat, Müdür-i Mal, Vekil-i Murahhasa, Metropolit Kastamonu'da, ed-Dai Müftü, ed-Dai Naib, Ordu Kaim-makamı

Hû

Trabzon Vilayeti Mektubi Kalemi

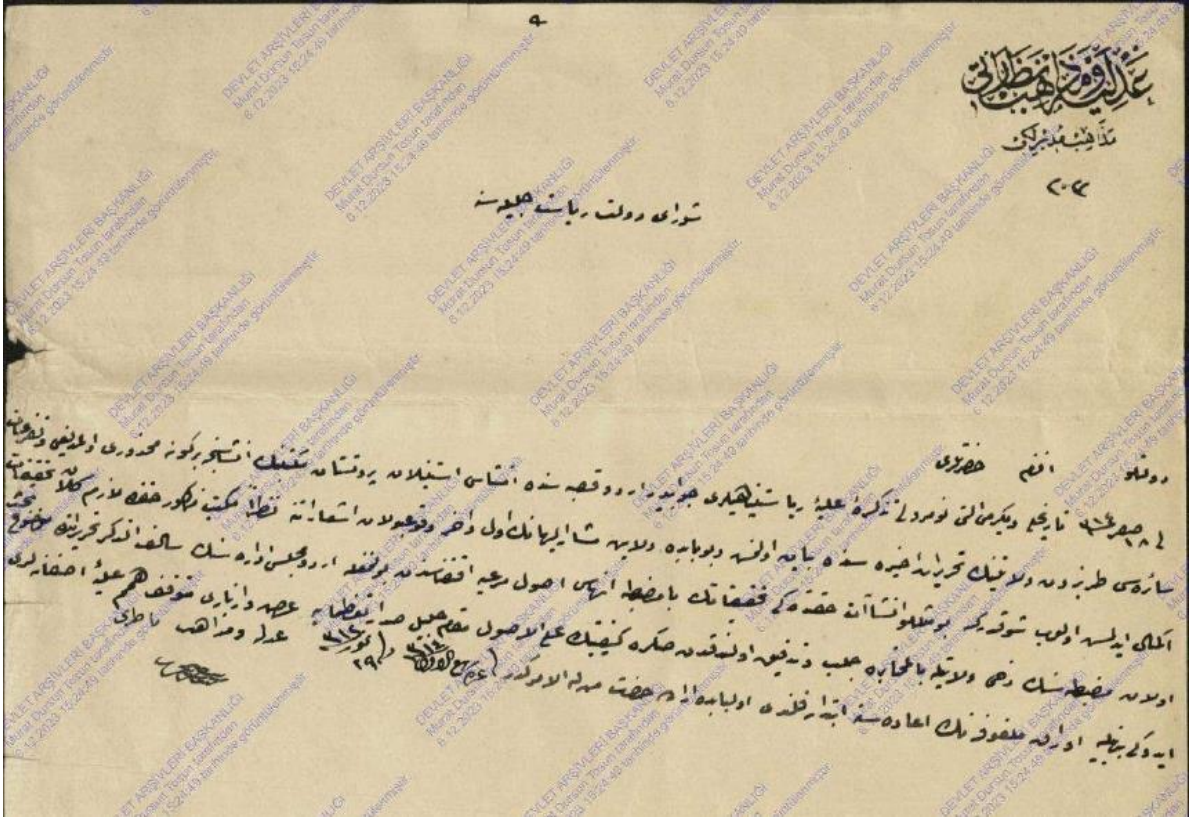
Makam-ı âlî-i asâfânelerinden 5 Ağustos Sene (1)311 (17 Ağustos 1895) tarihiyle müverrahen ve üç numerosuyla murakkamen şeref-res-i dest-i tebcil olan tahrirat-ı aliyyenin ariza-i cevabiyesidir.

Devletlü efendim hazretleri

Ordu kasabasında Protestan cemaati tarafından yapılacak mektep mahallinin sırf mülk idüğü ve mektebin tûlu yirmi iki ve arzı on yedi buçuk ve irtifaında on iki buçuk arşundan ibaret olup alt katında iki kapu on altı pencere ve üst katında da on dokuz pencere açılacağı ve masarîf-i inşaiyesinin cemaat-ı merkûme tarafından tesviye olunacağı ve inşasında mahzur olmadığı Ordu Kazası İdare Meclisi'nden 4 Mayıs Sene (1)312 (16 Mayıs 1896) tarihinde de müverrahen alınan mazbata-i cevabiyede beyan edilmiş olmağla ol babda emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 3 Muharrem Sene (1)314 ve fi 2 Haziran Sene (1)312 (14 Haziran 1896)

Trabzon Valisi Bende es-Seyyid Mehmed Kadri

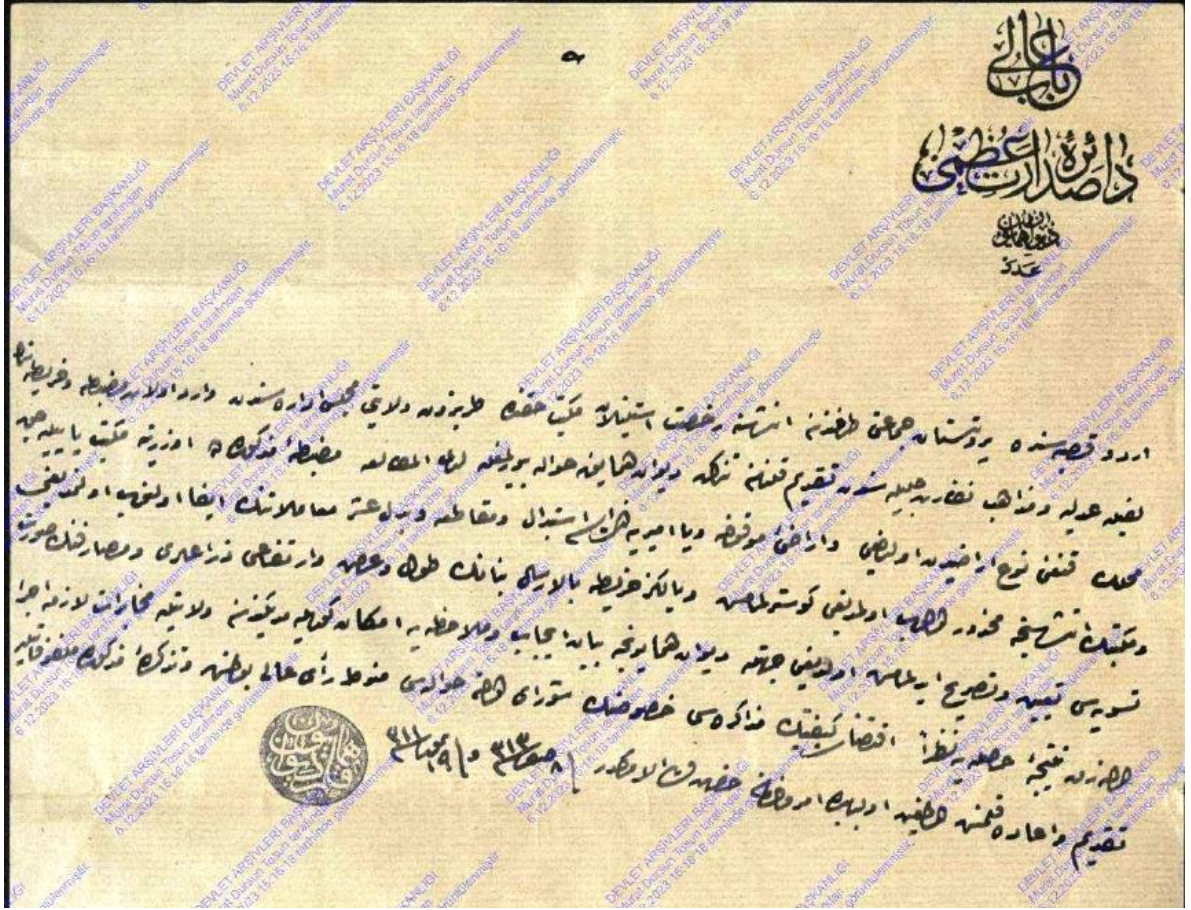

Hû

Adliye Mezahib Nezareti Mezahib Müdüriyeti
Şûrâ-yı Devlet Riyaset-i Celilesine
Devletlü efendim hazretleri

Fi 18 Safer Sene (1)314 (29 Temmuz 1896) tarihli ve yirmi altı numarolu tezkere-i aliyye-i riyâset-penâhileri cevabıdır. Ordu kasabasında inşası istenilen Protestan mektebinin inşasınca bir gûna mahzuru olmadığı ve teferruat-ı sairesi Trabzon vilayetinin tahrirat-ı ahiresinde beyan olunmuş ve bu babda vilayet-i müşarün-ileyhanın evvel ve ahir vuku'-bulan iş'aratına nazaran mekteb-i mezkûr hakkında lazım gelen tahkikat ikmal edilmiş olup şu kadar ki bu misillü inşaat hakkındaki tahkikatın ba-mazbata inhası (mazbatayla bildirilmesi) usul-i mer'îye iktizasından (geçerli usul gereğinden) bulunmağla Ordu Meclis İdaresi'nin salifü'z-zıkr tahriratta mavzu'-bahis olan mazbatanın dahi vilayetle bi'l-muhabere celb ve tedkik olunduktan sonra keyfiyetin ale'l-usul makam-ı celil-i sadâret-penâhiye arz ve izbârı mütevakıf-ı himem-i aliyye-i asâfâneleri idüğü beyanyla evrak-ı melfufenin iadesine ibtidar kılındı. Ol babda irade hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi Gurre-i Rebiü'l-evvel Sene (1)314 ve fi 19 Temmuz Sene (1)312 (31 Temmuz 1896)
Adliye ve Mezahib Nazırı

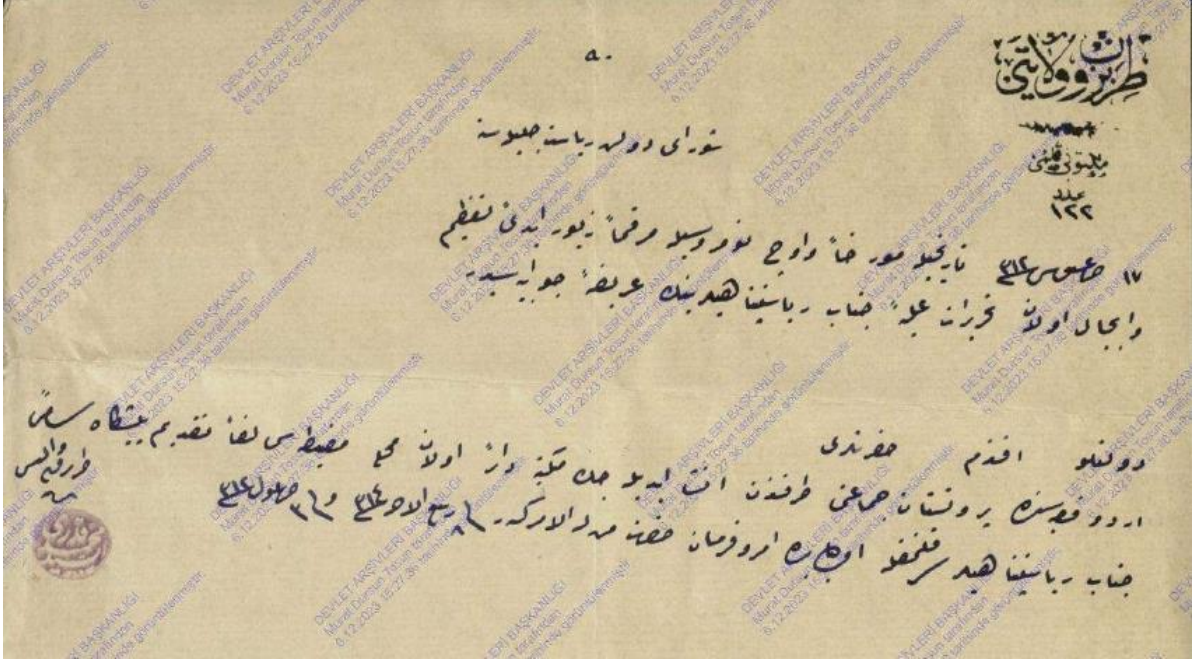

Hû

Bâb-ı Âlî Daire-i Sadaret-i Uzmâ

Ordu kasabasında Protestan cemaati tarafından inşasına ruhsat istenilen mektep hakkında Trabzon vilayeti Meclis İdaresi'nden varid olan (gelen) mazbata ve haritanın leffiyle Mezahib Nezareti Celilesi'nden takdim kılınan tezkere Divan-ı Hümayuna havale buyurulmağla lede'l-mütalaa mazbata-i mezkûrede üzerine mektep yapılacak mahallin kangı nevi araziden olduğu ve arazi-i mevkufe veya emiriyeden ise istibdali (değiştirilmesi) ve mukataa ve bedel-i oşr muamelatının ifa olunup olunmadığı ve mektebin inşasınca mahzur olup olmadığı gösterilmemiş ve yalnız harita bi'l-irsal binanın tül ve arz ve irtifa'ı zirâileri ve masarîfının suret-i tesviyesi tayin ve tasrih edilmemiş olduğu cihetle Divan-ı Hümayunca beyan-ı icab ve mülâhazaya imkân görülemediğinden vilayetle muhaberat-ı lazıme icra olunarak netice-i hâsıluya nazaran iktiza-yı keyfiyetin müzakeresi hususunun Şûrâ-yı Devlet'e havalesi menut-ı rey'-i âlî bulunmuş ve tezkere-i mezkûre melfufatıyla takdim ve iade kılınmış olmağın ol babda emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 8 Safer Sene (1)313 ve fi 19 Temmuz Sene (1)311 (31 Temmuz 1895)**Divan-ı Hümayun**

Hû
Trabzon Vilayeti Mektubi Kalemi
Şûrâ-yı Devlet Riyaset-i Celilesine

17 Ağustos Sene (1)312 (29 Ağustos 1312) tarihiyle müverrehan üç numerosuyla murakkamen ziver ebedi-i tazim ve ibcâl olan tahrirat-ı aliyye-i cenâb-ı riyâdet-penâhilerinin ariza-i cevabiyesidir.

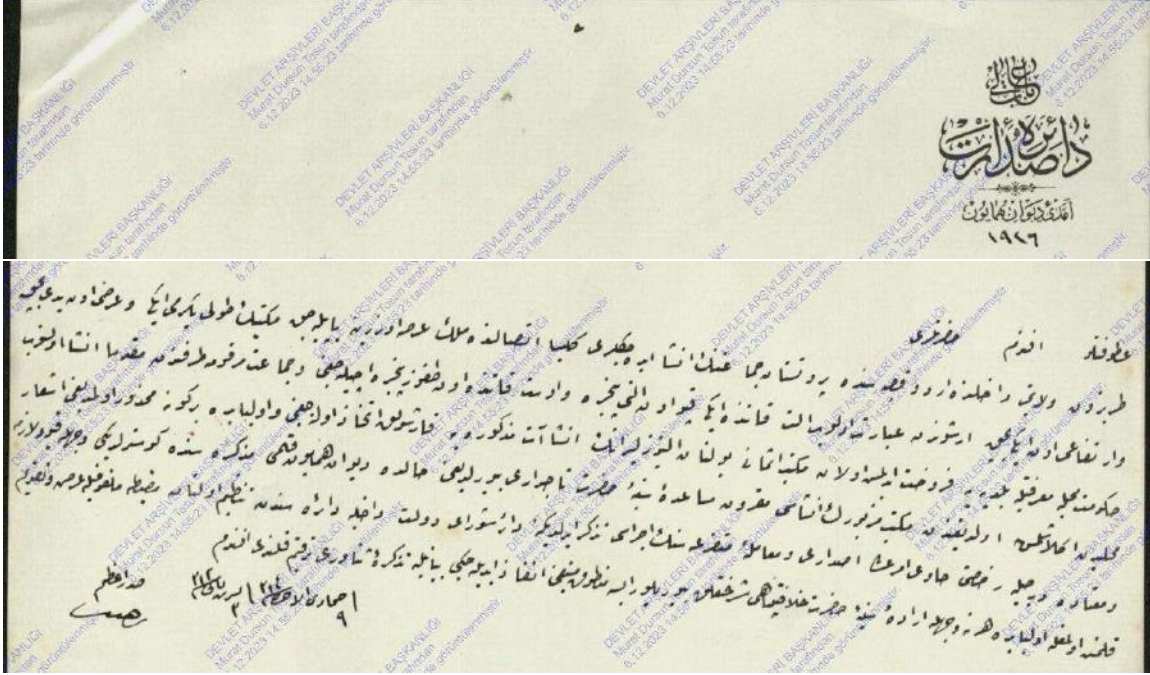
Devletlü efendim hazretleri

Ordu kasabasında Protestan cemaati tarafından inşa edilecek mektebe dair olan mahalli mazbatası leffen takdim-i pişgâh-ı sami-i cenâb-ı riyâset-penâhileri kılınmağla ol babda emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 8 Rebiü'l-ahir Sene (1)314 ve fi 3 Eylül Sene (1)312 (15 Eylül 1896)
Trabzon Valisi Bende es-Seyyid Kadri

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Fon Kodu: Y.A.RES. (Yıldız Sadaret Resmi Maruzat Evrakı), Dosya No: 83, Gömlek No: 78, Tarihi: 9 Cemaziye'l-ahire 1314 (15 Kasım 1896), Konusu: **Trabzon dâhilinde Ordu kasabasında Protestan cemaatinin inşa edecekleri kilise ittisalinde arsa üzerine yapılacak mektep hakkında.**

Hû

Bâb-ı Âlî Daire-i Sadâret

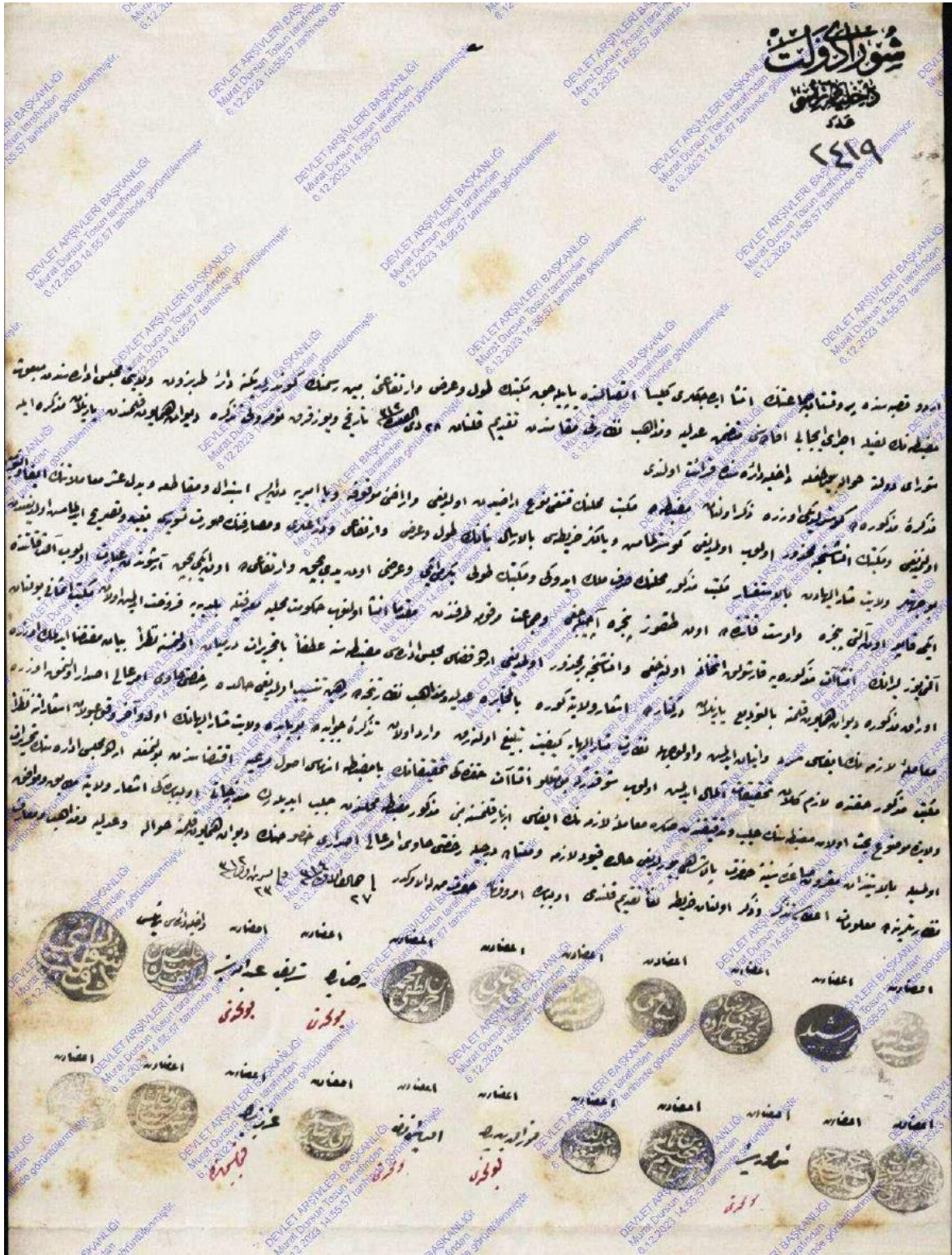
Amedi-i Divan-ı Hümayun

Atufetlü efendim hazretleri

Trabzon vilayeti dâhilinde Ordu kasabasında Protestan cemaatinin inşa edecekleri kilise ittisalinde (bitişiginde) mülk arsa üzerine yapılacak mektebin tûlu yirmi iki ve arzı on yedi buçuk ve irtifa'ı on iki buçuk arşundan ibaret olup alt katında iki kapu altı pencere ve üst katında on dokuz pencere açılacağı ve cemaat-i merkûme tarafından mukaddema inşa olunup hükümet-i mahalliye marifetiyle marifetiyle belediyeye fûruht edilmiş olan altı yüz liranın inşaat-ı mezkûreye karşılık ittihaz olunacağı ve ol babda bir gûna mahzur olmadığı iş'ar mahallinden anlaşılmış olduğundan mekteb-i mezburun inşası makrun-ı müsaade-i seniyye-i hazret-i tacdari buyurulduğu halde Divan-ı Hümayun Kalemi müzekkeresinde gösterildiği veçhile kuyud-ı lazıme ve mutade derciyle (yapılması gerekenler yazılarak) ruhsatı havi emr-i âlî ısdarı ve muamele-i müteferriasının icrası tezekkür edildiğine dair Şûrâ-yı Devlet Dâhiliye Dairesi'nden tanzim olunan mazbata melfufuyla arz ve takdim kılınmış olmağla ol babda her ne veçhile irade-i seniyye-i hazret-i hilâfet-penâhi şeref-taallük buyurulur ise mantuk-ı münifi infaz edileceği beyanıyla tezkere-i senâveri terkim kılındı efendim.

Fi 9 Cemaziye'l-ahire Sene (1)314 fi 3 Teşrin-i-sani Sene (1)312 (15 Kasım 1896)

Sadrazam Rıfat

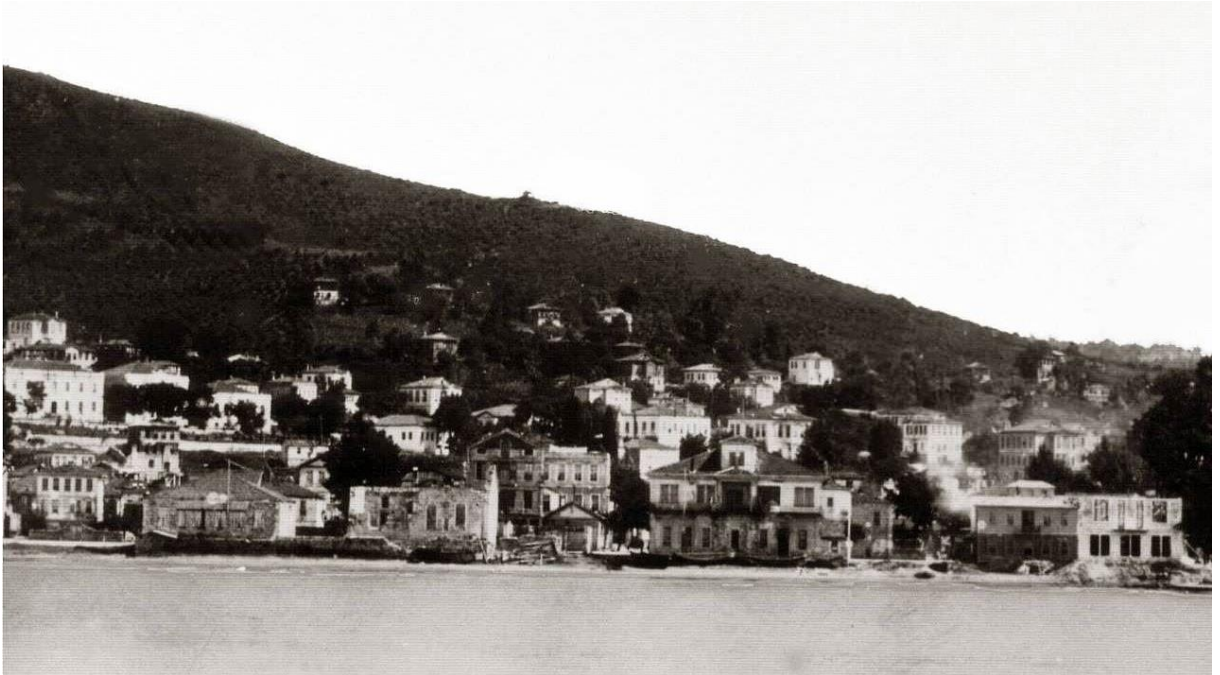
Hû

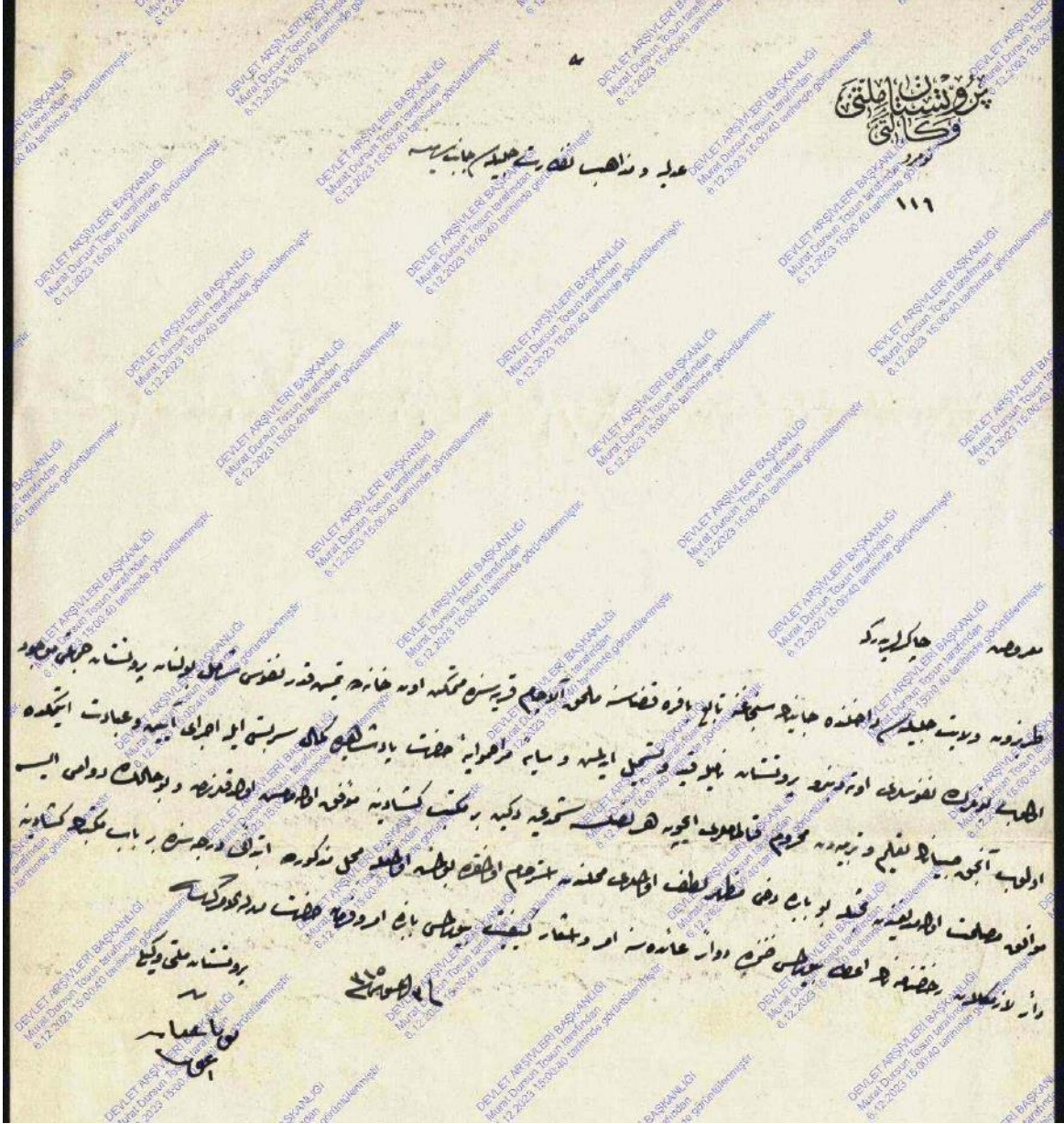
Şûrâ-yı Devlet Dâhiliye Dairesi

Ordu kasabasında Protestan cemaatinin inşa edecekleri kilise ittisalinde yapılacak mektebin tül ve arzı ve irtifa'ını mübeyyin resminin gönderildiğine dair Trabzon vilayeti Meclis İdaresi'nden meb'us mazbatanın leffiyile icra-yı icabı ifadesini mutazammın Adliye ve Mezahib Nezareti makamından takdim kılınan 28 Zilkade Sene (1)312 (23 Mayıs 1895) tarih ve yüz kırk numarolu tezkere Divan-ı Hümayun kaleminden yazılan müzekkere ile Şûrâ-yı Devlet'e havale buyrulmağla dâhiliye dairesinde kıraat olundu.

Müzekkere-i mezkûrede gösterildiği üzere zikr olunan mazbatada mektep mahallinin hangi nevi araziden olduğu ve arazi-i mevkufe veya emiriyeden ise istibdal ve mukataa ve bedel-i öşr muamelatının ifa olunup olunmadığı ve mektebin inşasınca mahzur olup olmadığı gösterilmemiş ve yalnız haritası bi'l-irsal binanın tül ve arzı ve irtifa'ı ve zirâları ve masarîfının suret-i tesviyesi tayin ve tasrih edilmemiş olduğundan bu cihetle vilayet-i müşarün-ileyhadan bi'l-istifasar mekteb-i mezkûr mahallinin sırf mülk idüğü ve mektebin tûlu (uzunluğu) yirmi iki ve arzı on yedi buçuk ve irtifa'ı da on iki buçuk arşundan ibaret olup alt katında iki kapu on altı pencere ve üst katında da on dokuz pencere açılacağı ve cemaat-ı merkûme tarafından mukaddema inşa olunup hükümet-i mahalliye marifetiyle belediyeye fûruht edilmiş olan mektep esmanı bulunan altı yüz liranın inşaat-ı mezkûreye karşılık ittihaz olunacağı ve emsalince bir mahzur olmadığı Ordu kazası meclis idaresi mazbatasına atfen ba-tahrirat dermeyan olunmasına nazaran beyan-ı mukteza edilmek üzere evrak-ı mezkûre Divan-ı Hümayun Kalemine bi't-tevdi yazılan derkenarda iş'ar-ı vilayete göre bi'l-muhabere Adliye ve Mezahib Nezaretince de rehin-i tensip olduğu halde ruhsatı havi emr-i âlî ısdar olunmak üzere muamele-i lazımenin ifası meserred ve ityan edilmiş ve ol veçhile nezaret-i müşarün-ileyhaya keyfiyet tebliğ olunarak varid olan (gelen) tezkere-i cevabiyede bu babda vilayet-i müşarün-ileyhanın evvel ve ahir vuku'-bulan iş'arata nazaran mekteb-i mezkûr hakkında lazım gelen tahkikat ikmal edilmiş olup şu kadar ki bu misillü inşaat hakkındaki tahkikatın ba-mazbata inhası usul-i meriye iktizasından bulunmağla Ordu meclis idaresinin tahrirat ve vilayette mevzu'-bahs olan mazbatasının celb ve tedkikinden sonra muamele-i lazımenin ifası izbar kılınmasına mebni mezkûr mazbata mahallinden celb edilerek mündericatı ol babdaki iş'ar-ı vilayete mutabık ve muvafık olmasıyla bi'l-istizan inşası makrun-ı müsaade-i seniyye-i hazret-i padişahi buyurulduğu halde kuyud-ı lazıme ve mutade derciyle (yapılması gerekenler yazılarak) ruhsatı havi emr-i âlî ısdarı hususunun Divan-ı Hümayun Kalemî'ne havale ve Adliye ve Mezahib ve Maarif Nezaretlerine de malumat itası tezekkür ve zikr olunan harita leffen takdim kılındı. Ol babda emr ü ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

**Fi 27 Cemaziye'l-evvel Sene (1)314 fi 23 Teşrin-i-sevvel Sene (1)312 (4 Kasım 1896)
Şûrâ-yı Devlet Dâhiliye Dairesi Reisi ve Azalar**

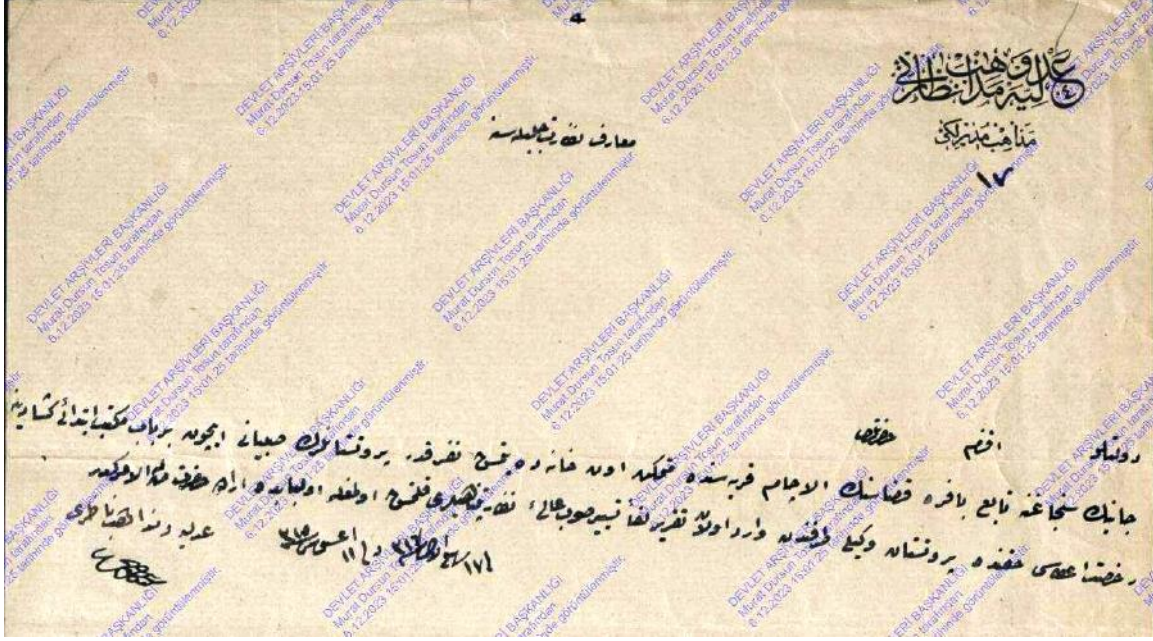

Hü

Protetan Milleti Vekâleti**Maruz-i çakerileridir ki****Adliye ve Mezahib Nezareti Celilesi Canib-i Samisine**

Trabzon vilayeti celilesi dâhilinde Canik sancağına tabi Bafra kazasına mülhak Alaçam karyesinde mütemekkin on hanede yetmiş kadar nüfusu şamil bulunan Protetan cemaati mevcut olup bunların nüfusları öteden berü Protetan namıyla kayd ve tescil edilmiş ve saye-i merâhim-vâye-i hazret-i padişahide kemâl-i serbesti ile icra-yı ayin ve ibadet etmekte olup ancak sibyanın (çocukların) talim ve terbiyeden mahrum kalmamaları için her nasılsa şimdiye değin bir mektep küşadına (açılmasına) muvakkak olamamış olduğundan ve bu halin devamı ise muvafık-ı maslahat olmadığından bahisle bu babda dahi mazhar-ı lütf olmaları mahallinden istirham olunmakta bulunmuş olmağla mahall-i mezkûra ibtidai derecesinde bir bab mektebin küşadına (açılmasına) dair lazım gelen ruhsatnamenin ita buyrulması zımnında devâir-i aidesine emr u iş'ar-ı keyfiyet buyrulması babında emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 3 Ağustos Sene (1)315 (15 Ağustos 1899)**Protetan Milleti Vekili Bende**

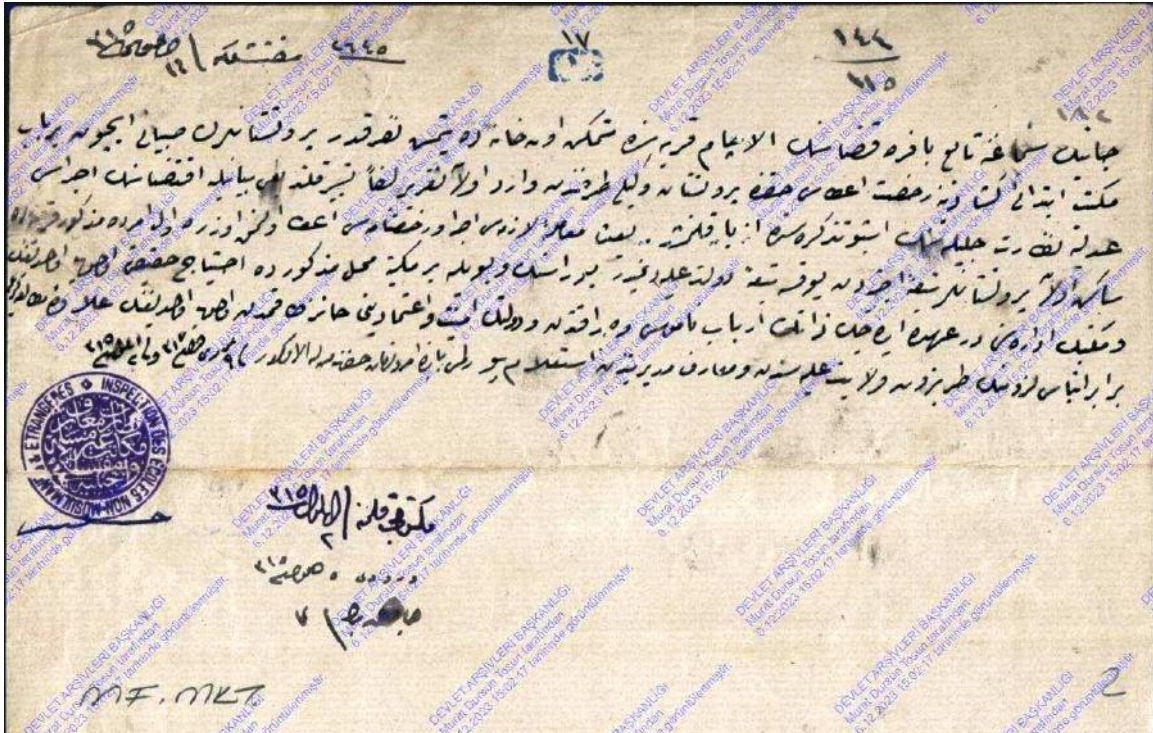
Hû
Adliye ve Mezahib Nezareti
Mezahib Müdüriyeti
Maarif Nezareti Celilesine

Devletlü efendim hazretleri

Canik sancağına tabi Bafra kazasının Alaçam karyesinde mütemekkin on hanede yetmiş nefer kadar Protestanların sıbyanı için bir bab mekteb-i ibtidai küşadına ruhsat itası (izin verilmesi) hakkında Protestan vekili tarafından varid olan (gelen) takrir leffen tesyir-i savb-ı âlî-i nezâret-penâhileri kılınmış olmağla ol babda irade hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 17 Rebiü'l-ahir Sene (1)317 ve fi 11 Ağustos Sene (1)315 (23 Ağustos 1899)

Adliye ve Mezahih Nazırı

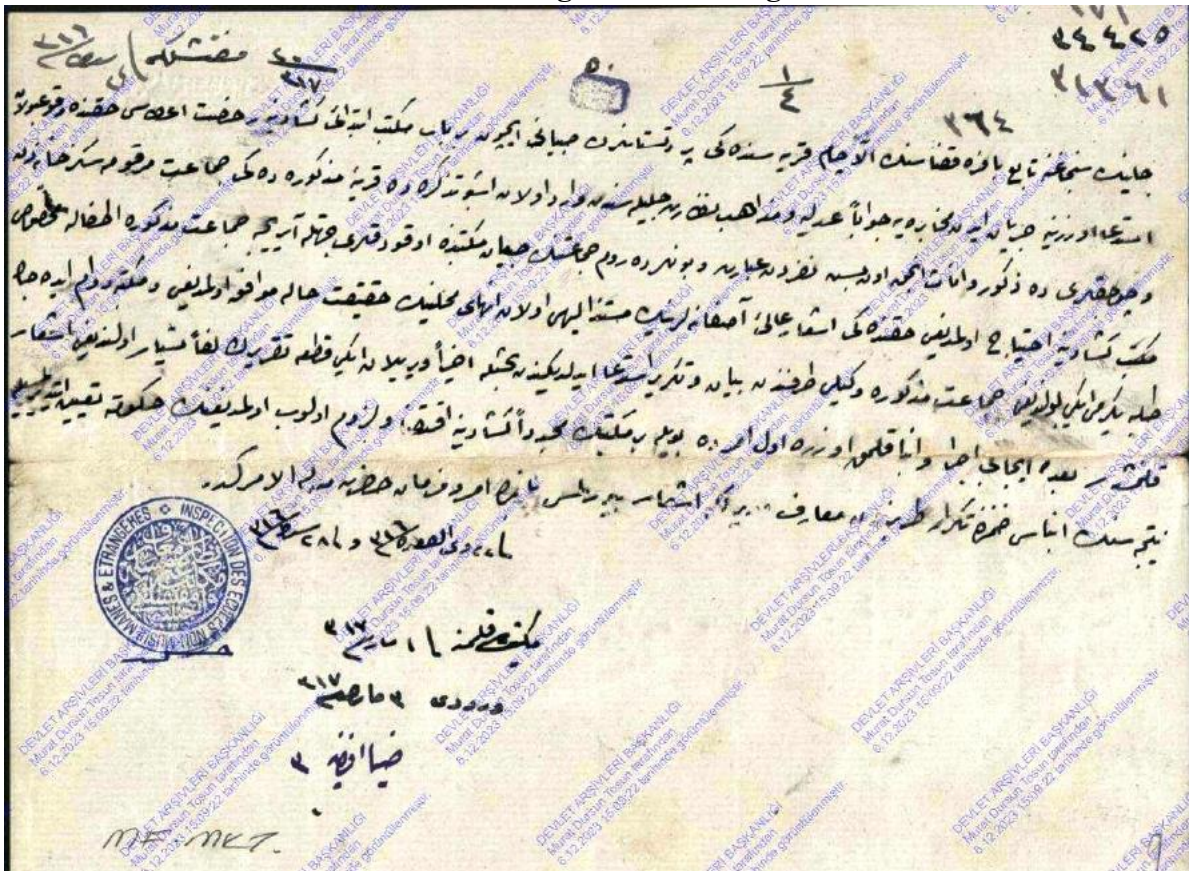
Müfettişliğe 16 Ağustos (1)315 (28 Ağustos 1899)

Canik sancağına tabi Bafra kazasına mülhak Alaçam karyesinde mütemekkin on hanede yetmiş kadar Protestan cemaati için bir bab mekteb-i ibtidai küşadına (açılmasına) ruhsat itası (izin verilmesi) hakkında Protestan vekili tarafından varid olan (gelen) takrir leffen tesyir kılındığı beyanıyla iktizasının icrası (gereğinin yapılması) Adliye Nezareti Celilesi'nin işbu tezkeresinde izbar kılınmıştır. Ba's-ı muamele-i lazimesi icra ve ruhsatnamesi ita olunmak (verilmek) üzere evvel emirde mezkûr karyelerde sakin olan Protestanların tebaa-i ecnebiyeden yoksa tebaa-i devlet-i aliyyelerinden midir, burasının ve böyle bir mektebe mahall-i mezkûrda ihtiyaç-ı hakiki olup olmadığının ve mektebin idaresini deruhte edecek zevatın erbab-ı namus ve sadakatden ve devletin emniyet ve itibarını haiz takımından olup olmadığının ilave-i mütalaalarıyla beraber inbası (bildirilmesi) lüzumunun Trabzon vilayet-i aliyyesinden ve maarif müdüriyetinden istilam buyrulması (sorulması) babında babında emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 9 Cemaziye'l-evvel Sene (1)317 ve fi 2 Eylül Sene (1)315 (14 Eylül 1899)

Mektubi kalemine fi 2 Eylül (1)315 (14 Eylül 1899)

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Fon Kodu: MF.MKT. (Maarif Mektubi Kalemi), Dosya No: 469, Gömlek No: 5, Tarihi: 5 Zilhicce 1315 / 13 Mart 1317 (26 Mart 1901), Konusu: **Canik sancağının Bafra kazası dâhilindeki Alaçam karyesinde yerleşmiş Protestan cemaatin sıbyanına mahsus mektep açılması için ruhsat talepleri üzerine, gerçekten bir mektebe ihtiyaç olup olmadığının, yeterli sayıda çocuk olup olmadığının tahkik edilerek bildirilmesinin Trabzon Maarif Müdürlüğü'nden istendiği.**

Canik sancağına tabi Bafra kazasının Alaçam karyesindeki Protestanların sıbyanı için bir bab mekteb-i ibtidai küşadına ruhsat itası hakkında vuku'-bulan istid'a üzerine cereyan eden muhabereye cevaben Adliye ve Mezahib Nezareti Celilesinden varid olan işbu tezkerede karye-i mezkûredeki cemaat-i merkûme sekiz haneden ve çocukları da zükûr ve inas (erkek ve kız)

ancak on beş neferden ibaret ve bunlar da Rum cemaatinin sıbyan mektebinde okudukları cihetle ayrıca cemaat-i mezkûre etfaline mahsus mekteb küşadına ihtiyaç olmadığı hakkındaki iş'ar-ı âlî-i asâfânelerinin müstenid'i ileyhi olan inha-yı mahallinin hakikat-ı hale muvafık (uygun) olmadığı ve mektebe devam edecek talebe yirmi ikiye baliğ bulunduğu cemaat-i mezkûre vekili tarafından beyan ve tekrar istid'a edildiğinden bahisle ahiren verilen iki kıt'a takririn leffen tisyar olunduğu iş'ar kılınmıştır. Ba'dehu icabı icra ve inba kılınmak üzere evvel emirde böyle bir mektebin müceddeden küşadına iktiza ve lüzum olup olmadığının hükümete tayin ettirilmesiyle neticesinin inbası zımında tekrar Trabzon Maarif Müdürlüğü'ne iş'ar buyrulması babında emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 22 Zilkade Sene (1)316 ve fi 28 Şubat Sene (1)316 (3 Nisan 1899)

Tarih Tescil		Sıra		Müddet		Müddet		Müddet	
Yıl	Numara	İlk	Son	Yıl	Numara	Yıl	Numara	Yıl	Numara
1297	19	1	2	1297	19	1	2	1297	19

Trabzon Vilayeti Aliyyesine
19
Bafra kazasının Alaçam Alaçam karyesinde sakin on hanede yetmiş nefer kadar Protestanın çocukları için bir bab mekteb-i ibtidai küşadına (açılmasına) ruhsat itası hakkında Protestan vekili tarafından varid olan takririn irsal kılındığı beyanıyla iktizasının icrası Adliye Nezareti Celilesi'nden iş'ar olunması üzerine keyfiyet mekâtib-i gayrimüslime ve

Maarif-i Umumiye Nezareti Mektubi Kalemî Müsvedatına Mahsus Varakadır

Fi 23 Ca Sene (1)317 fi 16 Eylül Sene (1)315 (28 Eylül 1899)

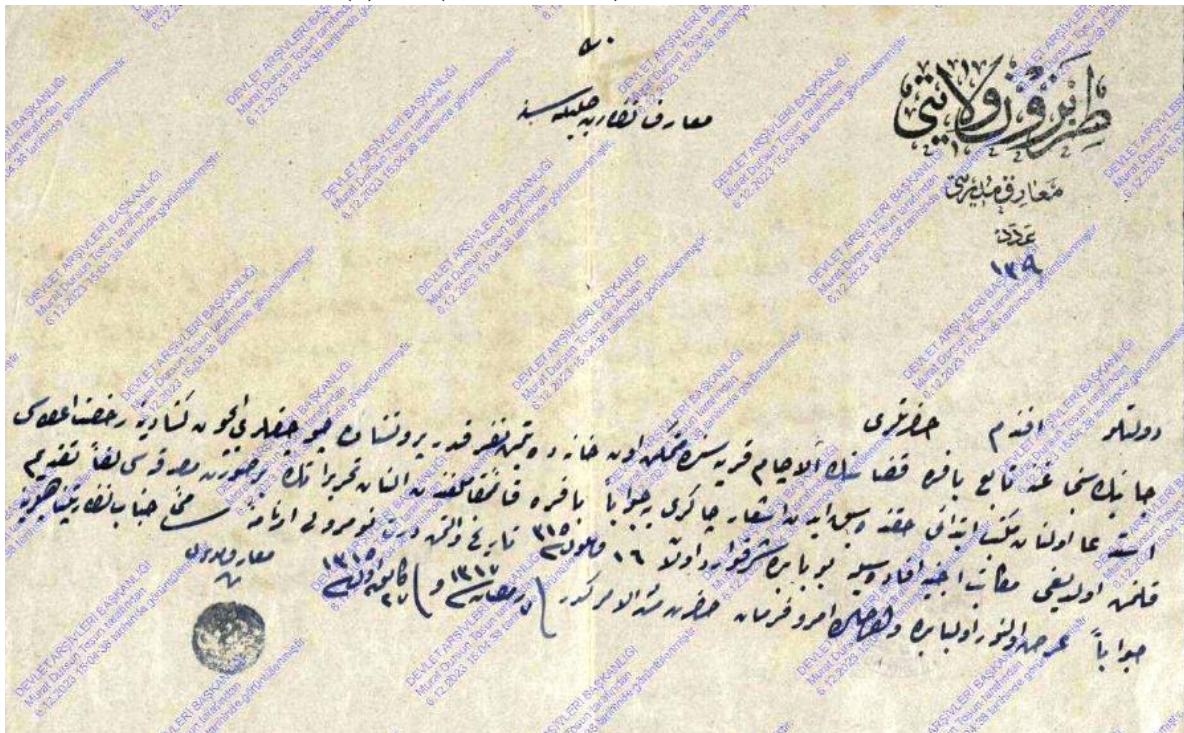
Trabzon Vilayeti Aliyyesine

Canik sancağına tabi Bafra kazasının Alaçam Alaçam karyesinde sakin on hanede yetmiş nefer kadar Protestanın çocukları için bir bab mekteb-i ibtidai küşadına (açılmasına) ruhsat itası hakkında Protestan vekili tarafından varid olan takririn irsal kılındığı beyanıyla iktizasının icrası Adliye Nezareti Celilesi'nden iş'ar olunması üzerine keyfiyet mekâtib-i gayrimüslime ve

Alaçam kasabasında mütemekkin on hanede yetmiş nefer kadar Protestan çocukları için bir mekteb-i ibtidai küşadına (açılmasına) ruhsat itası Protestan vekili tarafından istid'a edilmekte bulunmasından evvel emirde kasaba-i mezkûrede bulunan bu Protestanların hangi tebaadan olup bunlar için mahall-i mezkûrede öyle bir mektebe ihtiyaç var mıdır ve mektebin idaresini deruhde edecek zat erbab-ı sıdk-ı namusdan ve devletin itimad ve emniyetinin haiz takımından mıdır buralarının bi't-tahkik ilave-i mütalaa-i acizi ile arz ve iş'arı Maarif Nezareti Celilesi'nin iş'ar-ı alisine matuf ve vilayet-i celilenin suret-i emirname-i aliyyesine zeylen şeref-mevrud yüz elli iki numarolu fi 8 Teşrin-i sani Sene (1)315 (20 Kasım 1899) tarihli emirname-i fahimanelerinde irade buyrulmasından keyfiyet Alaçam müdürlüğüne lede't-tebliğ nahiye-i mezkûrun nefsi-i kasabasında bulunan Protestan cemaati sekiz haneden ve tebaa-i devlet-i aliyyeden ve çocukları zükûr ve inas (erkek ve kız) ancak on beş neferden ibaret olup işbu suretlerde Rum cemaatinin sıbyan mektebinde okudukları cihetle şimdilik cemaat-i mezkûrun etfaline mahsus mekteb küşad (açılıp) ve inşasına mahal olmadığı binaen-aleyh kendileri ise demirci ve bakkal esnafından ve bazıları da kut-ı yevmiyelerini (günlük geçimliklerini) tedarikden aciz fukara güruhundan oldukları müdüriyet-i memurdan cevaben izbar olunmuş ve mahallinin iş'arat-ı mebsutasına ve Protestan cemaatinin zükûr ve inas mektebe elverişli olup Rum mektebine devam eden etfalin ekal-i kalil (azın azı) derecede olmasına nazaran kasaba-i mezkûr da Protestan mektebi namı altında bir mektep küşadına lüzum olmadığı bedihi (bellik) iken bunların bir zamandan beri bu yoldaki müracaat ve müsted'iyatdan hali kalmamaları da çakerlerince bais-i tahrir bulunmuş ise de icra-yı icabı mütevakkıf-ı rey'-i rezin-i isabet-karin-i fahimaneleri olmağın ol babda ve her halde.

İşbu suret aslına mutabıktır

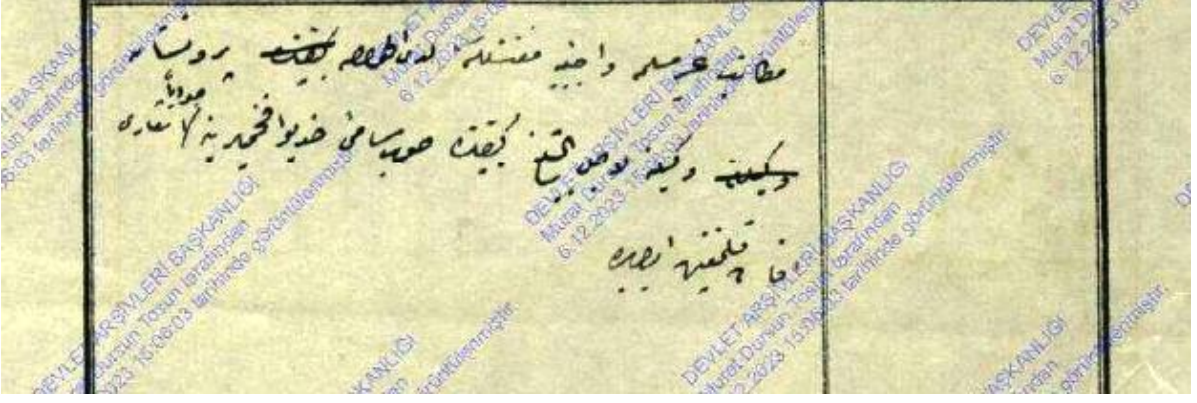
Fi 27 Kanun-i-evvel Sene (1)315 (8 Ocak 1900)

Hû

Trabzon Vilayeti Maarif Müdüriyeti
Maarif Nezareti celilesine

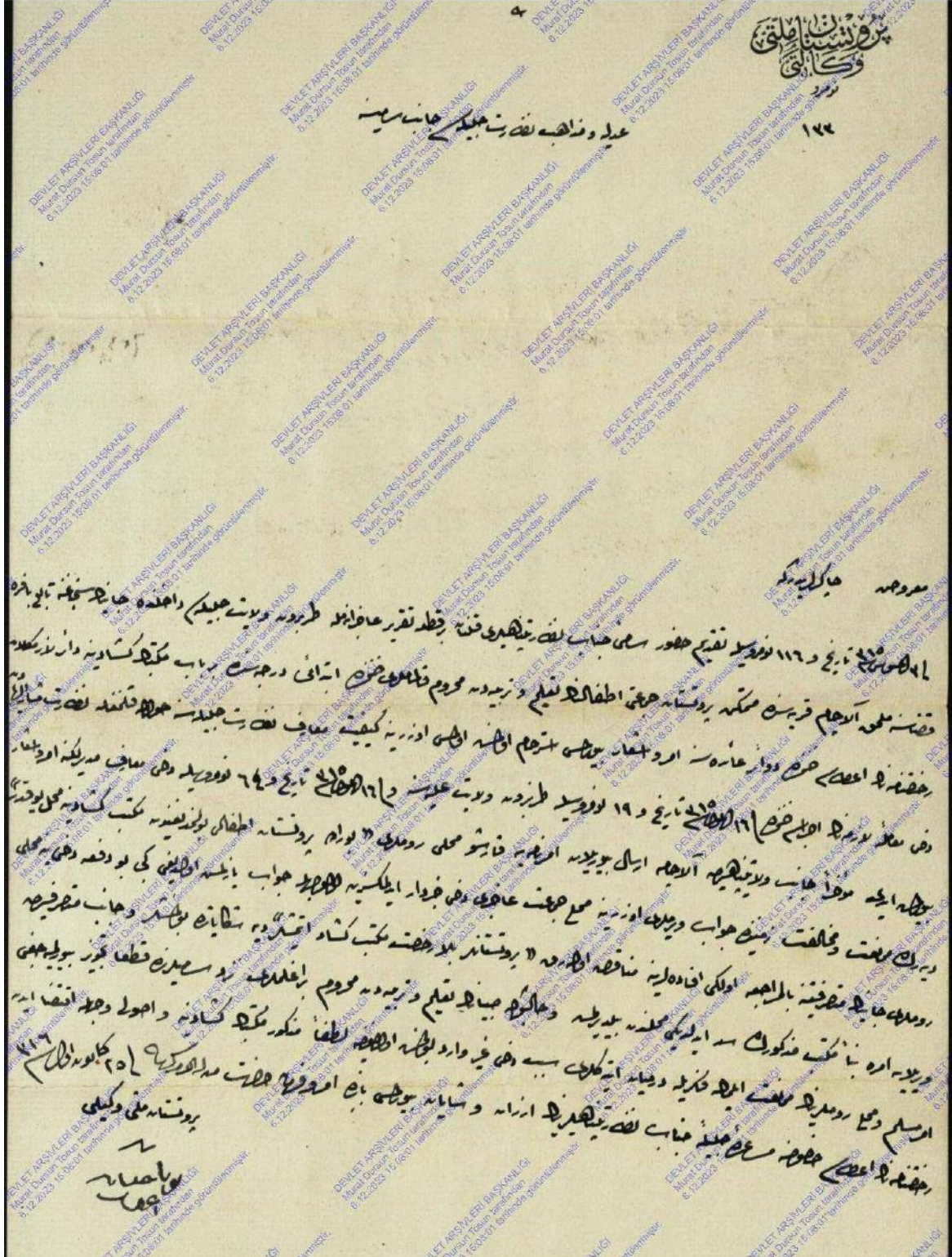
Devletlü efendim hazretleri

**Maarif-i Umumiye Nezareti Mektubi Kalemi Müsvedatına Mahsus Varakadır
Fi 27 Mart Sene (1)316 fi 9 R (Rebiü'l-ahir) Sene (1)317 (9 Nisan 1900)
Adliye ve Mezahib Nezareti Celilesi Cânib-i Âlîsine**

Canik sancağına tabi Bafra kazasının Alaçam karyesinde mütemekkin (yaşayan) on hanede yetmiş nefer kadar Protestanların sıbyanı için bir bab mekteb-i ibtidai küşadına ruhsat itası hakkında bir Protestan vekili tarafından varid olan (gelen) takririn leffen tesyir kılınması babında iktizasının icrası şeref-varid olan 11 Ağustos Sene (1)315 () tarih ve on yedi numarolu Tezkere-i aliyye-i fahimaneleriyle iş'ar buyrulması üzerine sebk eden istilama cevaben Trabzon vilayeti Maarif Müdüriyetinden alınan şukkaya melfuf kaza-i mezbur kaim-makamlığının tahrirati suretinde Alaçam'da bulunan Protestan cemaati tebaa-i devlet-i aliyye-i Osmaniye'den sekiz haneden ve çocukları da zükûr ve inas ancak on beş neferden ibaret olup işbu çocukların da Rum cemaatinin sıbyan mektebinde okudukları cihetle şimdilik cemaat-i mezkûrenin etfaline mahsus mektep küşadına ihtiyaç olmadığı izbar olunmasıyla mekâtib-i gayrimüslime ve ecnebiye müfettişliği'ne lede'l-havale Protestan vekiline li-ecli't-tebliğ keyfiyet savb-ı sami-i hidiv-i efhamilerine cevaben iş'arı ifade kılınmağın olmamda.

Hû
Protestan Milleti Vekâleti
Adliye ve Mezâhib Nezareti Celilesi Cânib-i Samisine

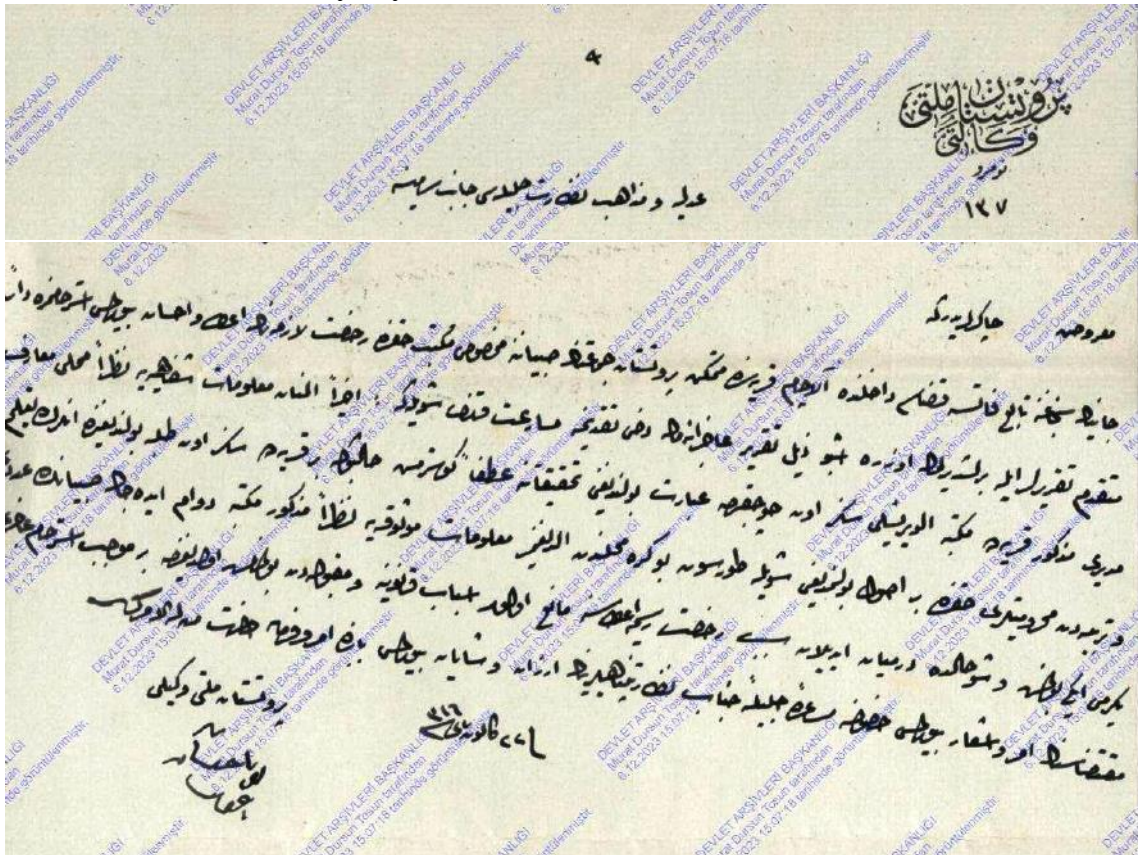
Maruz-i Çakerileridir ki

Fi 3 Ağustos Sene (1)315 (15 Ağustos 1899) tarih ve 116 numerosuyla takdim-i huzur-ı sami-i cenâb-ı nezâret-penâhileri kılınan bir kıt'a takrir-i acizanemle Trabzon vilayeti celilesi

dâhilinde Canik sancağına tabi Bafra kazasına mülhak Alaçam karyesinde mütemekkin (yaşayan) Protestan cemaati etfalinin talim ve terbiyeden mahrum kalmaları zımnında ibtidai derecesinde bir bab mektebin küşadına dair lazım gelen ruhsatnamenin itası zımnında devâir-i aidesine emr u iş'ar buyrulması istirahat olunmuş olması üzerine keyfiyet Maarif Nezareti Celilesine havale kılınmağla nezaret-i müşarün-ileyhadan dahi muamele-i lazıminen icrası zımnında fi 16 Eylül Sene (1)315 (28 Eylül 1899) tarih ve 19 numerosuyla Trabzon vilayet-i aliyyesine ve fi 16 Eylül Sene (1)315 (28 Eylül 1899) tarih ve 64 numerosuyla dahi Maarif Müdürlüğü'ne emr u iş'ar buyrulmuş idi. Müverrahen cânib-i vilâyet-penâhiden Alaçam'a irsal buyrulan emirnameye karşı mahalli Rumları **"burada Protestan etfali bulunmadığından mektep küşadına mahal yokdur"** diyerek mümanaat ve muhalefet zemininde cevap vermeleri üzerine mahalli cemaat-i acizi dahi haberdar edilmeksizin ol-veçhile cevap yazılmış olduğu gibi bu defa dahi yine mahalli Rumları Canik mutasarrıflığına bi'l-müracaa evvelki ifadelerine münakasa olarak **"Protestanlar bila-ruhsat mektep küşad etmişler (açmışlar)"** diye şikâyette bulunmuşlar ve cânib-i mutasarrifiden verilen emre binaen mekteb-i mezkûrun sedd edildiği mahallinden bildirilmiş ve halbuki sıbyanın talim ve terbiyeden mahrum bırakılmaları nezd-i samilerinde kat'an tecviz buyurulamayacağı emr-i müselleme ve mahalli Rumlarının muhalefet etmek fikriyle dermeyan ettikleri (açıkladıkları) sebep dahi gayr-i varid (meydana gelmemiş) bulunmuş olduğundan lütfen mezkûr mektebin küşadına ve usul-i veçhile iktiza eden ruhsatnamenin itası hususuna müsaade-i celile-i cenâb-ı nezâret-penâhilerinin erzan ve şayan buyrulması babında emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 25 Kanun-i-evvel Sene (1)316 (7 Ocak 1901)

Protestan Milleti Vekili Boyacıyan

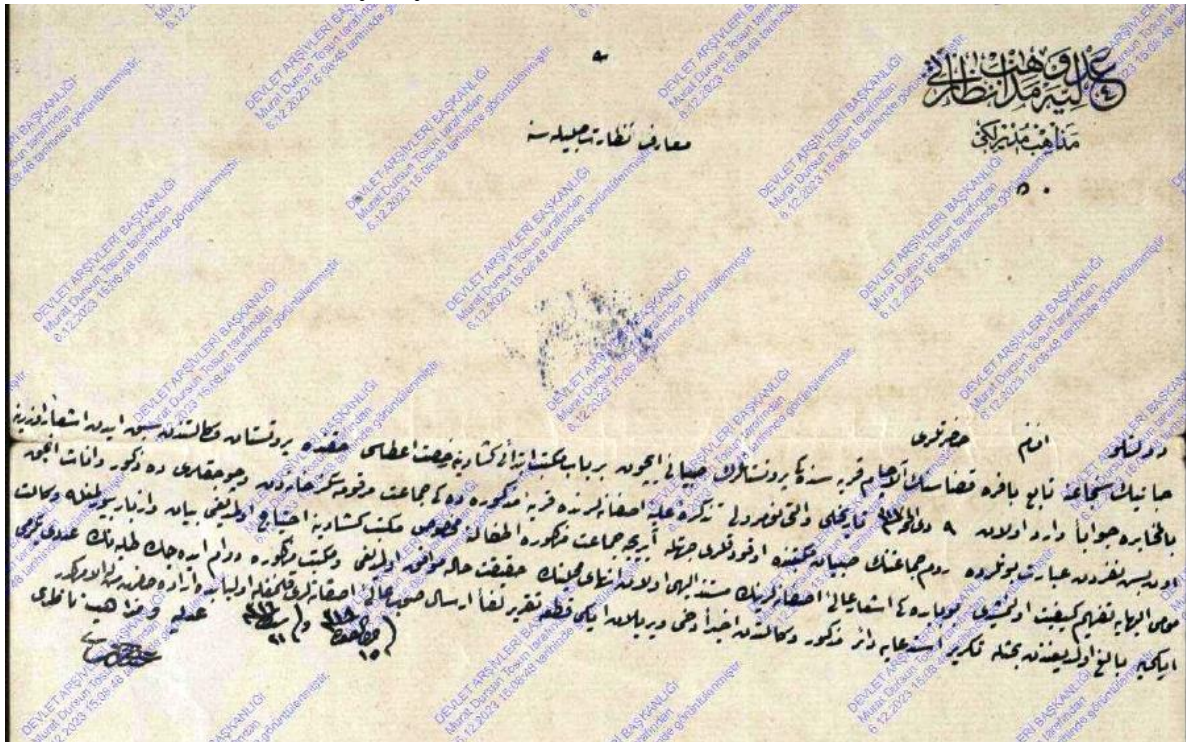
Hû

Protestan Milleti Vekâleti

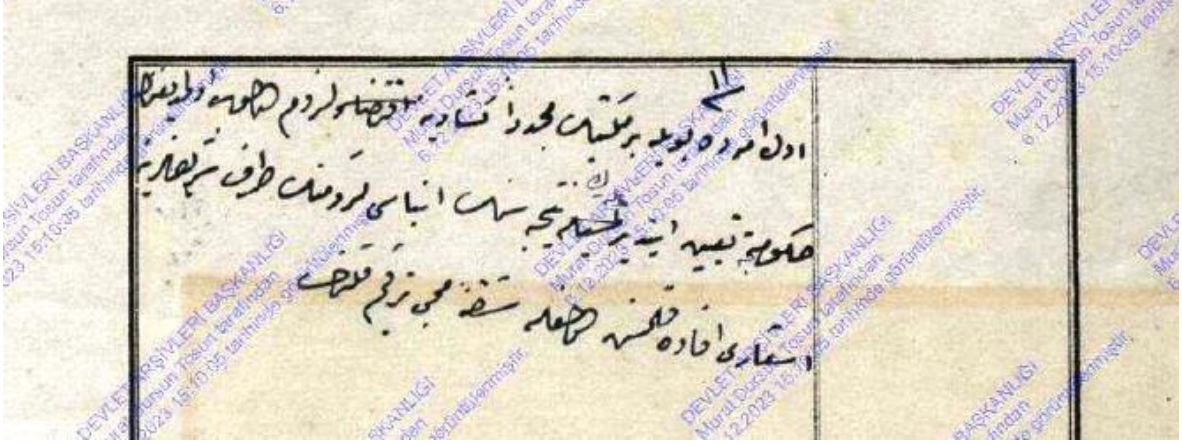
Adliye ve Mezâhib Nezareti Celilesine

Maruz-i Çaker-i Kemineridir ki

Canik sancağına tabi Fatsa kazası dâhilinde Alaçam karyesinde mütemekkin (yaşayan) Protestan cemaatinin sıbyanına mahsus mektep hakkında ruhsat-ı lazıminen ita ve ihsan buyrulması istirhamına dair mütekaddim (önceki) taktirler ile birleştirilmek üzere işbu zeyli taktir-i acizanemin dahi takdimine müsaraat kılındı. Şöyle ki: Ahiren alınan malumat-ı şifahiyye nazaran mahalli maarif müdürü mezkûr karyede mektebe elverişli sekiz on çocukdan ibaret bulunduğunu tahkikate atfen gösterilmiş halbuki bir karyede sekiz on talebe bulunduğundan onların talim ve terbiyeden mahrumiyetleri hakkında bir usul bulunduğu şöyle dursun bu kere aldığımız malumat-ı mezsukaya (güvenilir bilgiye) nazaran mezkûr mektebe devam edecek sıbyanın adedi yirmi iki bulunmuş ve şu halde dermeyan edilen (açıklanan) sebep ruhsat-ı resmiye itasına tabi olmak esbab-ı kanuniye ve makbuleden bulunmuş olduğundan ber muceb-i istirham-ı aizi muktezasının emr u iş'ar buyrulması hususuna müsaade-i celile-i cenâb-ı nezâret-penâhilerinin izbar ve şayan buyrulması babında emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 22 Kanun-i-sani Sene (1)316 (4 Şubat 1901)**Protestan Milleti Vekili Boyacıyan****Hû****Adliye ve Mezâhib Nezareti****Mezâhib Müdürlüğü****Maarif Nezareti Celilesine****Devletlü efendim hazretleri**

Canik sancağına tabi Bafra kazasının mülhak Alaçam karyesindeki Protestanların sıbyanı için bir bab mekteb-i ibtidai küşadına ruhsat itası hakkında Protestan vekâletinden sebk eden iş'ar üzerine bi'l-muhabere cevaben varid olan (gelen) 9 Zilhicce Sene (1)317 (10 Nisan 1900) tarihli ve altı numaralı tezkere-i aliyye-i asâfânelerinde karye-i mezkûredeki cemaat-i merkûme sekiz

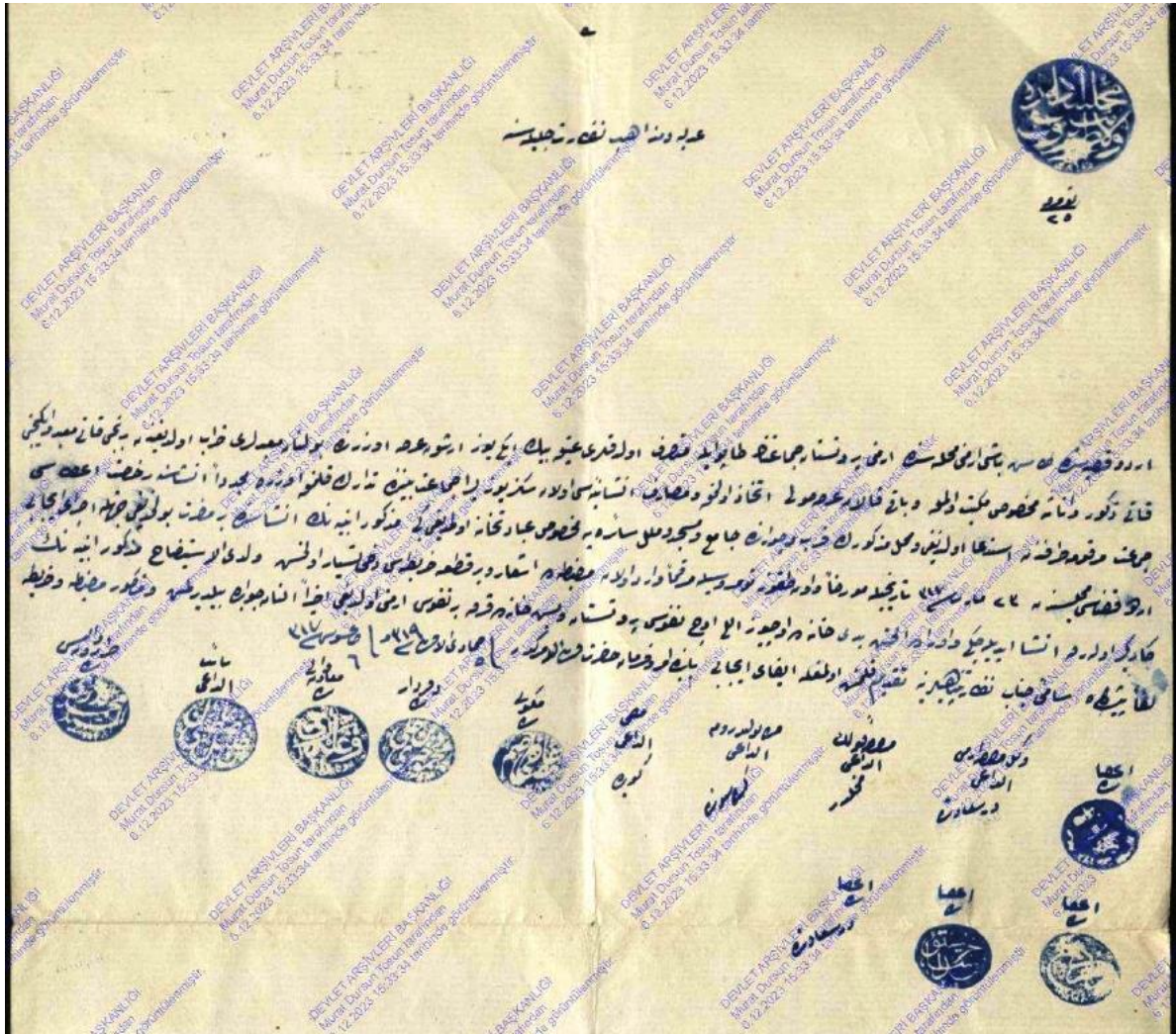
**Maarif-i Umumiye Nezareti Mektubi Kalemi Müsvedatına Mahsus Varakadır
5 Zilhicce Sene (1)315 / 13 Mart Sene (1)317 (26 Mart 1901)**

Trabzon Vilayeti Maarif Müdüriyetine

Canik sancağına tabi Bafra kazasının Alaçam karyesindeki Protestanların sıbyanı için bir bab mekteb-i ibtidai küşadına ruhsat itası hakkında vuku'-bulan istid'a üzerine cereyan eden muhabere neticesinde cemaat-i merkûme sekiz haneden ve çocukları da zükûr ve inas (erkek ve kız) ancak on beş neferden ibaret olup bunlar da Rum cemaatinin sıbyan mektebinde okudukları cihetle ayrı cemaat-i mezkûre etfaline mahsus mekteb küşadına ihtiyaç olmadığı hakkındaki iş'ar-ı mahallinin müstenid'i ileyi olan inha-yı mahallinin hakikat-ı hale muvafık (uygun) olmadığı ve mektebe devam edecek talebenin adedi yirmi ikiye baliğ bulunduğu cemaat-i mezkûre vekili tarafından beyan ve tekrar istid'a edildiğinden bahisle ahiren verilen iki kıt'a takririn leffen tisyar kılındığına dair Adliye ve Mezahib Nezareti Celilesi'nden cevaben varid olan 21 Şubat Sene (1)316 (6 Mart 1901) tarih ve elli numarolu tezkere melfufatıyla beraber Mekâtib-i Gayrimüslime ve Ecnebiye Müfettişliği'ne lede'l-havale ba'dehu icabı icra ve inba kılınmak üzere evvel emirde böyle bir mektebin müceddeden küşadına lüzum olup olmadığının hükümete tayin ettirilerek neticesinin inbâsı lüzumunun taraf-ı şeriflerine iş'arı ifade kılınmış olmağla şukka-i muhibbi terkim kılındı.

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Fon Kodu: ŞD. (Şûrâ-yı Devlet), Dosya No: 1856, Gömlek No: 2, Tarihi: 9 Cumaziye'l-evvel 1320 / 31 Temmuz 1318 (13 Ağustos 1902), Konusu: **Ordu kasabasında Taşbaşı nam Ermeni Mahallesi'nde vaki olup Ermeni Protestan Cemaati tarafından mabed ittihaz olunan binanın birinci katı kilise ve ikinci katı mekteb olmak üzere tecdiden inşasına ruhsat itası. (Trabzon 2)**

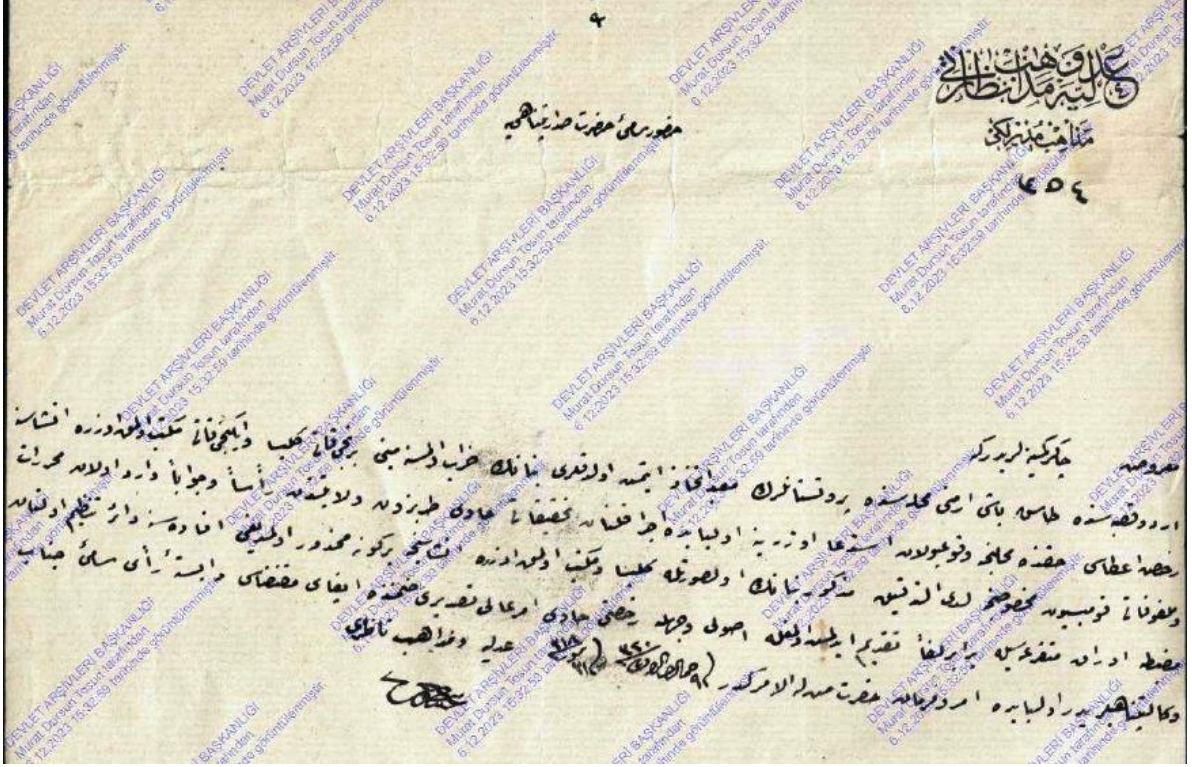

Hû Meclis-i Vilayet-i Trabzon Adliye ve Mezahib Nezareti Celilesine

Ordu kasabasında Taşbaşı Ermeni Mahallesi'nde Ermeni Protestan cemaatinin tapu ile mutasarrıf oldukları atık bin iki yüz arşun arsa üzerinde bulunan mabedleri harap olduğundan birinci katı mabed ikinci katı zükûr ve inasa (erkek ve kızlara) mahsus mektep olmak ve baki kalan arsa havlı (avlu) ittihaz olunmak ve masarîf-ı inşaiyesi olan sekiz yüz lira cemaat beyninde tedarik kılınmak üzere müceddeden inşasına ruhsat itası cemaat-i merkûme tarafından istid'a olunduğu ve mahall-i mezkûrun kurb u civarında cami ve mescid ve mahall-i saireye mahsus ibadethane olmadığı gibi mezkûr ebniyenin inşasında bir mazarrat (mahsur) bulunmadığı cihetle icra-yı icabı Ordu kazası meclisinden 23 Mart Sene (1)317 (5 Nisan 1901) tarihiyle müverrahen (tarihli) ve on dokuz numerosuyla murakkamen (rakamlı) varid olan mazbatada iş'ar ve bir kıt'a haritası dahi tesyar olunmuş ve lede'l-istizah mezkûr ebniyenin (binanın) kârgir olarak inşa edileceği ve orada altmış yedi hanede üç yüz elli üç nüfus Protestan ve beş hanede kırk bir nüfus Ermeni olduğu ahiren alınan cevabda bildirilmiş ve mezkûr mazbata ve harita leffen pişgâh-ı sami-i cenâb-ı nezaret-penahilerine takdim kılınmış olmağla ifa-yı icabı babında emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 5 Cumade'l-ula Sene (1)319 ve fi 6 Ağustos Sene (1)317 (19 Ağustos 1901)

Aza, Aza, Aza, Aza, Vekil-i Murahhasa-i Ermeni ed-Dai (Der-saadet'te), Murahhasa-i Katolik ed-Dai, Metropolit-i Rum ed-Dai (Giresun'da), Müftü ed-Dai, Mektubi Bende,

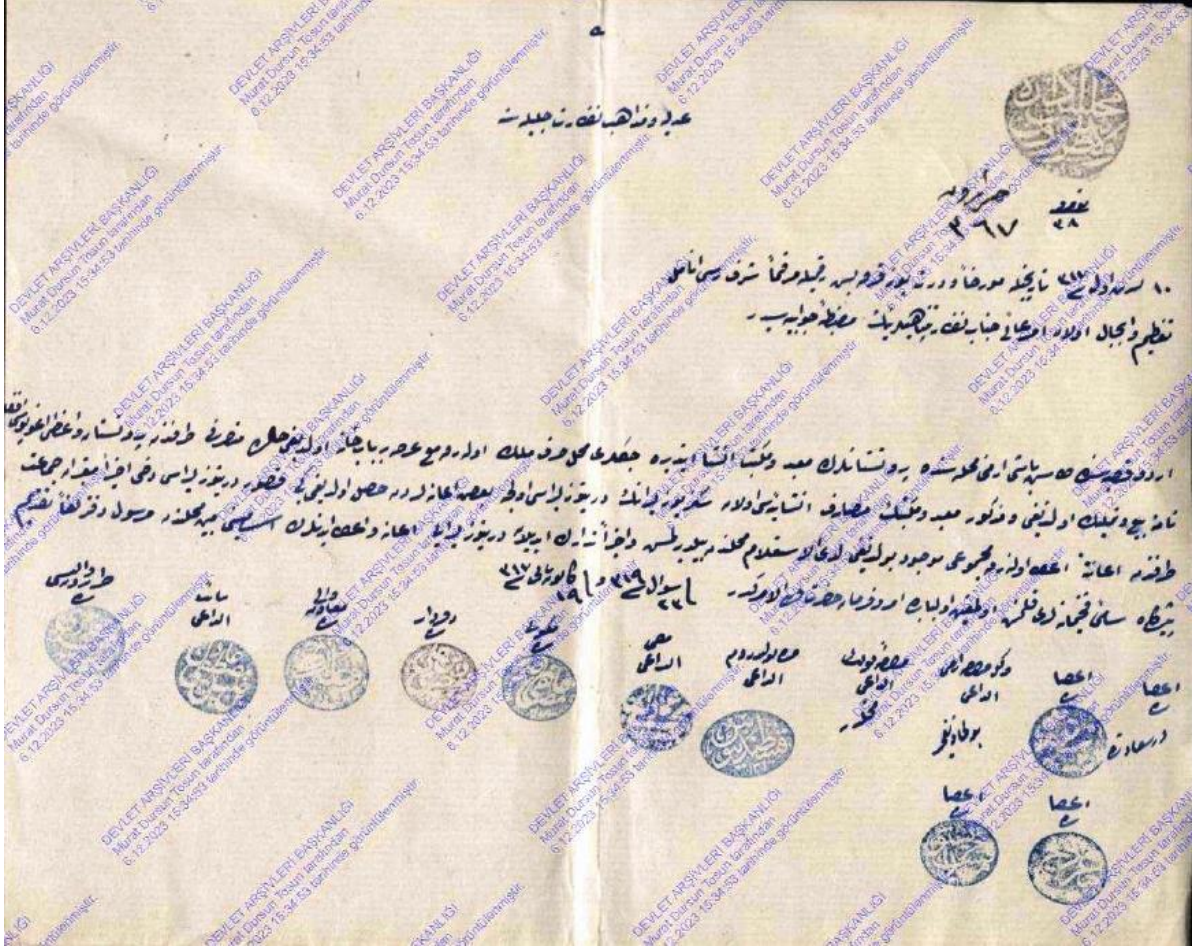
Defterdar Bende, Muavin-i Vali Bende, Naibe d-Dai, Trabzon Valisi Bende es-Seyyid Mehmed Kadri**Hû****Adliye ve Mezahib Nezareti****Mezahib Müdüriyeti****Maruz-i çaker-i keminelidir ki**

Ordu kasabasında Taşbaşı Ermeni Mahallesi'nde Protestan mabed ittihaz etmiş oldukları binanın harab olmasına mebni birinci katı kilise ikinci katı mektep olmak üzere inşasına ruhsat itası hakkında mahallince vuku'-bulan istid'a üzerine ol babda icra kılınan tahkikatı havi Trabzon vilayetinden resen ve cevaben varid olan muharrerat ve melfufatı komisyon-ı mahsusunca lede't-tedkik mezkûr binanın ol suretle kilise ve mektep olmak üzere inşasınca bir gûna mahzur olmadığı ifadesine dair tanzim olunan mazbata evrak-ı müteferriyasıyla beraber leffen takdim edilmiş olmağla usuli cihetle ruhsatı havi emr-i âlî tasdiri zımında ifa-yı muktezası vabeste-i rey'-i sami-i cenab-ı vekâlet-penahileridir. Ol babda emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 9 Cumade'l-ula Sene (1)320 ve fi 31 Temmuz Sene (1)318 (13 Ağustos 1902)**Adliye ve Mezahib Nazırı**

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Fon Kodu: ŞD. (Şûrâ-yı Devlet), Dosya No: 1856, Gömlek No: 2, Tarihi: 22 Cumade'l-ula 1320 / 13 Ağustos Sene (1)318 (27 Ağustos 1902), Konusu:

Ordu kasabasında Taşbaşı nam Ermeni Mahallesi'nde vaki olup Ermeni Protestan Cemaati tarafından mabed ittihaz olunan binanın birinci katı kilise ve ikinci katı mektep olmak üzere teaddeden inşasına ruhsat itası. (Trabzon 2)

Hû

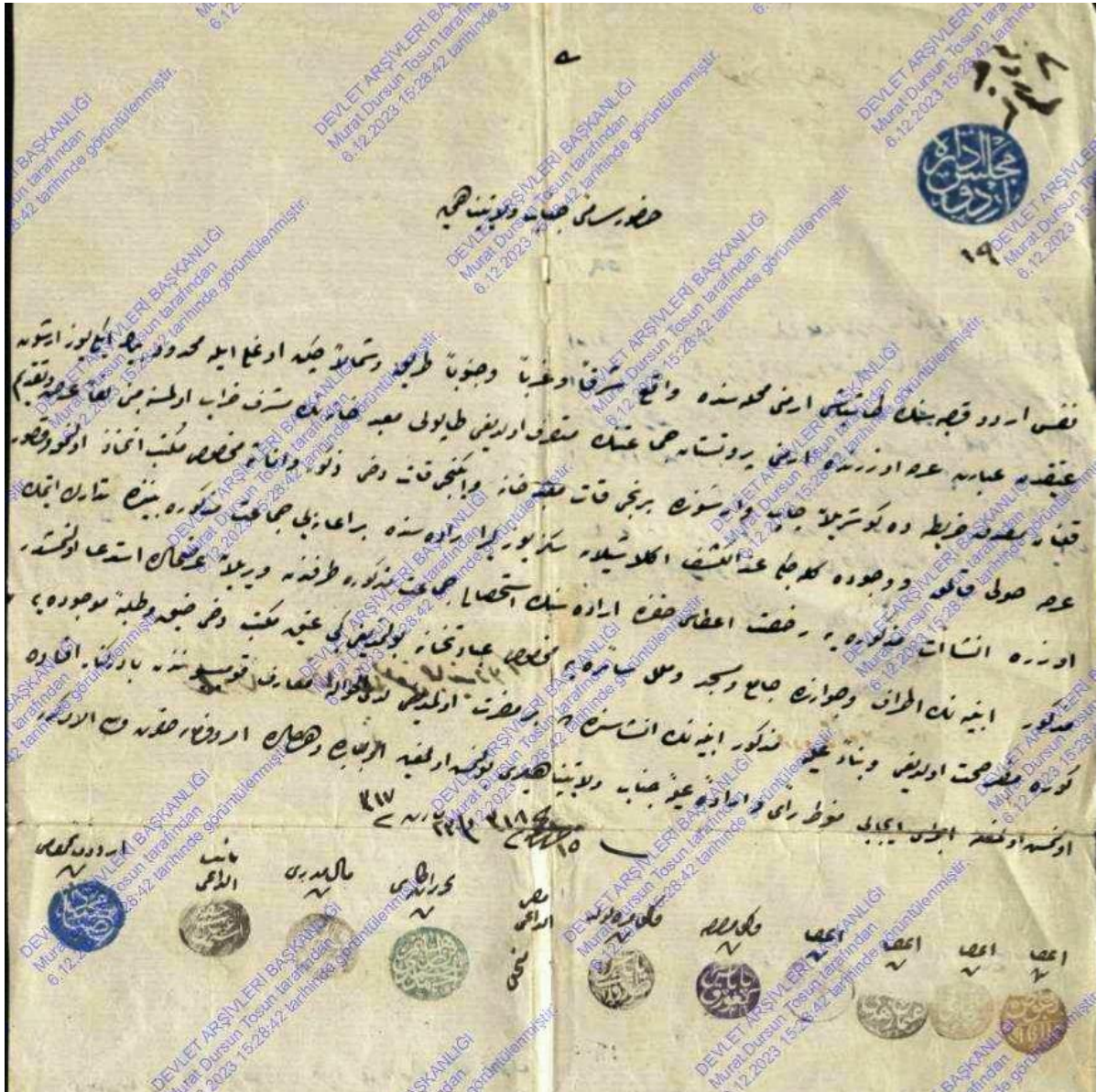
Adliye ve Mezahib Nezareti Celilesine

10 Teşrin-i-evvel Sene (1)311 (22 Ekim 1895) tarihiyle müverrehan (tarihli) dört yüz kırk beş rakamıyla murakkamen (rakamlı) şeref res'-i enâmîl-i tazim ve ibcal olan emr-i âlî-i cenâb-ı nezâret-penâhilerinin mazbata-i cevabiyesidir.

Ordu kasabasında Taşbaşı Ermeni Mahallesinde Protestanların mabed ve mektep inşa ettirecekleri mahal sırf mülk olarak maa arsa bir bab hane olduğu halde tasarrufu tarafından Protestan vaizi Agopos Efendi namına bey' ve temlik olunduğunu ve mezkûr mabed ve mektebin masarîf-ı inşaiyesi olan sekiz yüz liranın dört yüz lirası evvelce bazı ianelerden hâsıl olduğu gibi küsur dört yüz lirası dahi ahiren muteberan-ı cemaat tarafından ianeten ita olunarak mecmu' u mevcut bulunduğu lede'l-istilam mahallinden bildirilmiş ve ahiren tedarik edilen dört yüz lirayı iane ve ita edenlerin esamisini mübeyyin mahallinden mürsel defter leffen takdim-i pişgâh-ı sami-i fahimaneleri kılınmış olmağın ol babda emr u ferman-ı hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 23 Şevval Sene (1)319 ve fi 19 Kanun-i-sani Sene (1)317 (1 Şubat 1902)

Aza, Aza, Aza (Der-saadet'te), Aza, Vekil-i Murahhasa Ermeni (Bulunamadığı), Murahhasa-i Katolik, Metropolit-i Rum ed-Dai, Müftü ed-Dai, Mektubi, Derfetrdar Bende, Vali Muavini Bende, Naib ed-Dai, Trabzon Valisi

Hû

Ordu Meclis İdaresi

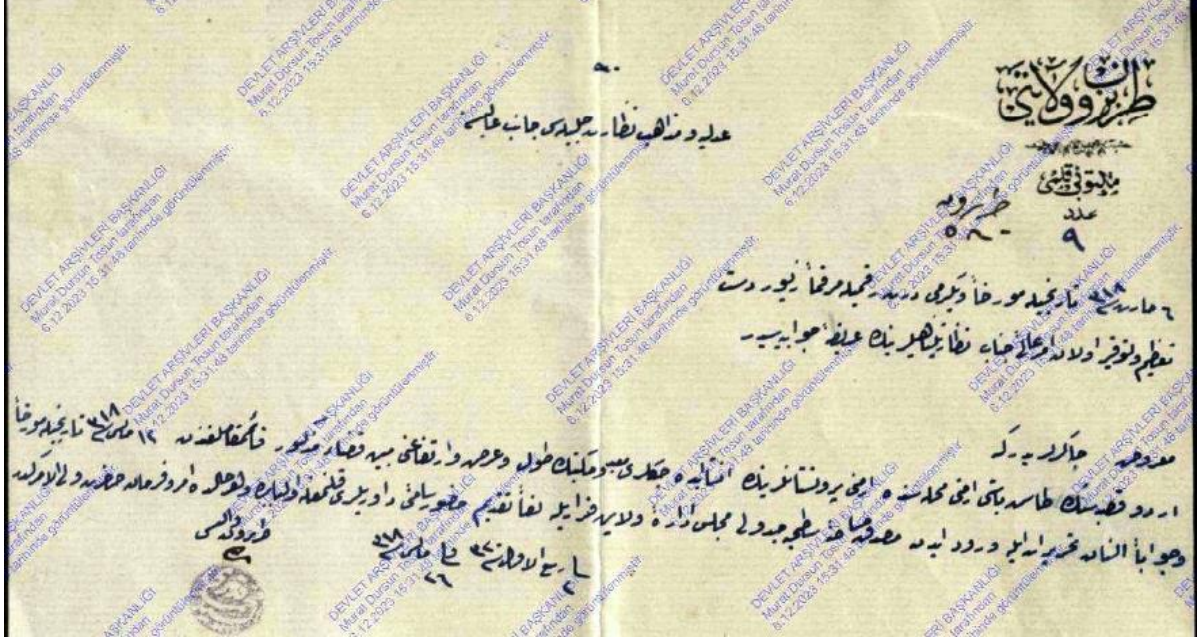
Huzur-ı Sami-i Cenâb-ı Vilâyet-penâhiye

Nefs-i Ordu kasabasının Ermeni mahallesinde vaki şarken ve garben ve cenuben tarik ve şimalen Çekenoglu ile mahdud bin iki yüz arşun atikden ibaret arsa üzerinde Ermeni protestan cemaatinin mutasarrıf olduğu tapulu mabed-hanenin müşrûf-i harab olmasına mebni leffen arz ve takdim kılınan musaddak haritada gösterildiği çap ve arşunda birinci kat mabedhane ve ikinci kat dahi zükûr ve inasa mahsus mektep ittihaz olunmak ve küsur arsa holu kalmak ve vücuda geleceği inde'l-keşf anlaşılan sekiz yüz lira raddesinde bir ianeyi cemaat-ı mezkûre beyninde tedarik etmek üzere inşaat-ı mezkûreye ruhsat itası hakkında iradesinin istihsali cemaat-i mezkûre tarafından verilen arzuhalde istid'a olunmuştur. Mezkûr ebniyenin etraf ve civarında camii ve mescid ve mahal-i saireye mahsus ibadet-hane bulunmadığı gibi atik mektep dahi zayyik (dar) ve talebe-i mevcudeye göre muzır-ı sıhhat olduğu ve binaen-aleyh mezkûr ebniyenin inşasında da bir mazarrat olmadığı lede'l-havale maarif komisyonundan ba-derkenar ifade olunmuş olmağla icra-yı icabı menut-ı rey'-i irade-i aliyye-i cenab-ı vilâyet-penâhileri bulunmuş olmağın ol babda ve her halde emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 15 Zilhicce Sene (1)318 ve fi 23 Mart Sene (1)318 (5 Nisan 1902)

Sağdan sola:

Aza, Aza, Aza, Aza, Vekil-i Murahhasa, Müftü ed-Dai, Tahrirat Kâtibi, Mal Müdürü,
Naib ed-Dai, Ordu Kaim-makamı

Hû

Trabzon Vilayeti Mektubi Kalemi

Adliye ve Mezahib Nezareti Celilesi Canib-i Âlîsine

6 Mart 1318 (19 Mart 1902) tarihiyle müverrahen (tarihli) ve yirmi dört rakamıyla murakkamen (rakamlı) ziver-dest-i tazim ve tevkir olan emr-i âlî-i cenâb-ı nezaret-penâhilerinin ariza-i cevabiyesidir.

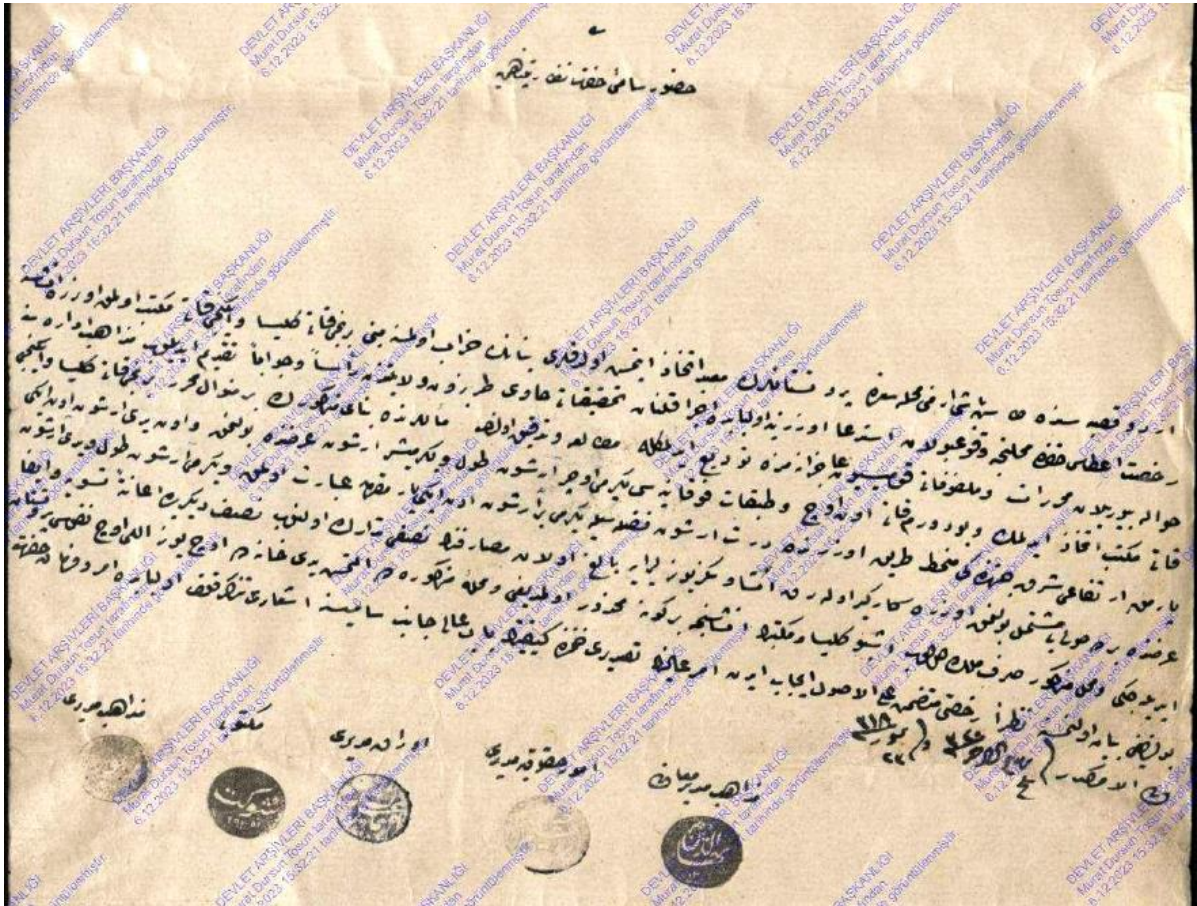
Maruz-i çakerileridir ki

Ordu kasabasının Taşbaşı Ermeni Mahallesinde Ermeni Protestanlarının inşa edecekleri mektebin tül ve arz ve irtifamı (uzunluk, genişlik ve yüksekliğini) mübeyyin (içeren) kaza-i mezkûr kaim-makamlığından 12 Mayıs Sene (1)318 (25 Mayıs 1902) tarihiyle müverrahen (tarihli) ve cevaben alınan tahrirat ile vürud eden (gelen) musaddak (onaylı) mesaha-i sathiyetvelî meclis idare-i vilayet kararıyla leffen takdim-i huzur-ı sami-i daverileri kılınmağla ol babda emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 2 Rebiü'l-evvel Sene (1)320 ve fi 26 Mayıs Sene (1)318 (8 Haziran 1902)

Trabzon Valisi

Hü

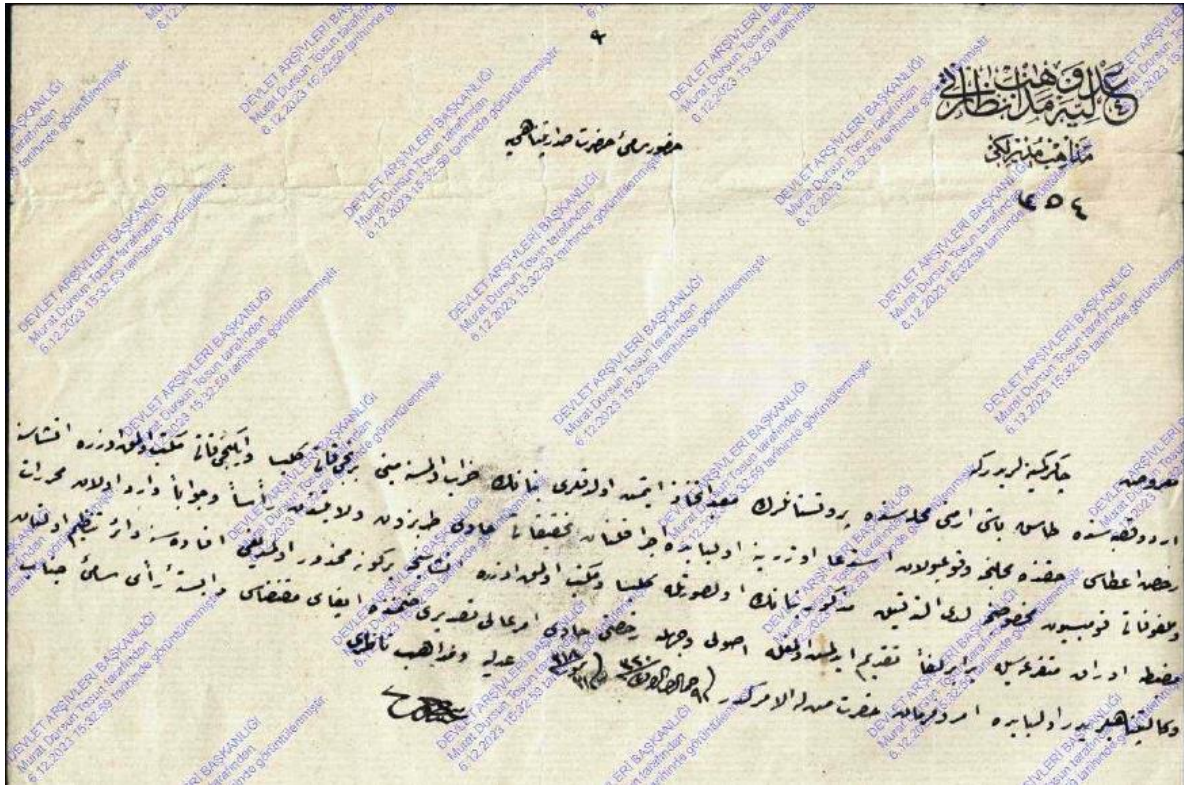
Huzur-ı Sami-i Hazret-i Nezâret-penâhiye

Ordu kasabasının Taşbaşı Ermeni Mahallesiinde Ermeni Protestanlarının mabed ittihaz etmiş oldukları binanın harap olmasına mebni birinci katı kilise ve ikinci katı mektep olmak üzere inşasına ruhsat itası (verilmesi) hakkında mahallince vuku'-bulan istid'a üzerine ol babda icra kılınan tahkikatı havî Trabzon vilayetinden resen ve cevaben takdim edilip mezahib (mezhepler) idaresine havale buyrulan muharrerat ve melfufatı komisyon-ı acizanemize tevdi' edilmekle mütalaa ve tedkik olundu. Meallerinde bina-yı mezkûrun ber-minval-i muharrer (yazılı olduğu gibi) birinci katı kilise ve ikinci katı mektep ittihaz edilmek (yapılmak) ve bodrum katı on üç ve tabakat-ı fevkâniyesi (üstü, çatısı) yirmi üçer arşun tûl ve yirmişer arşun arzında (genişliğinde) bulunmak ve on yedi arşun on iki parmak irtifaı, şark cihetindeki münhat-ı tarik üzerinde dört arşun fazlasıyla yirmi bir arşun on iki parmakdan ibaret olmak ve yirmi arşun tûl (uzunluk) yedi arşun arzında bir de havluyu (avluyu) müştemil bulunmak üzere kârgir olarak inşa ve sekiz yüz liraya balığ olan (ulaşan) masarîfının nısfı (yarısı) tedarik olunup nısf-ı diğeri de ianeten tesviye ve ifa edileceği ve mahall-i mezkûr sırf mülk olup işbu kilise ve mektebin inşasında bir gûna mahzur olmadığı ve **mahalle-i mezkûrede altmış yedi hanede üç yüz elli üç nüfus Protestan bulunduğu** beyan olunmasına nazaran ruhsatı mutazammın ale'l-usul icab eden emr-i âlînin tasdiri zımnında keyfiyetin Bâb-ı Âlî-i cânib-i samilerine iş'arı tezekkür kılındı. Ol babda emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi selh-i Rebiü'l-ahir Sene (1)320 ve fi 23 Temmuz Sene (1)318 (5 Ağustos 1902)

Sağdan sola:

Mezahib Müdür Muavini, Umur-ı Hukuk Müdürü, Evrak Müdürü, Mektubi, Mezahib Müdürü

Hû

Adliye ve Mezahib Nezareti

Mezahib Müdüriyeti

Huzur-ı Sami-i Hazret-i Sadâret-penâhiye

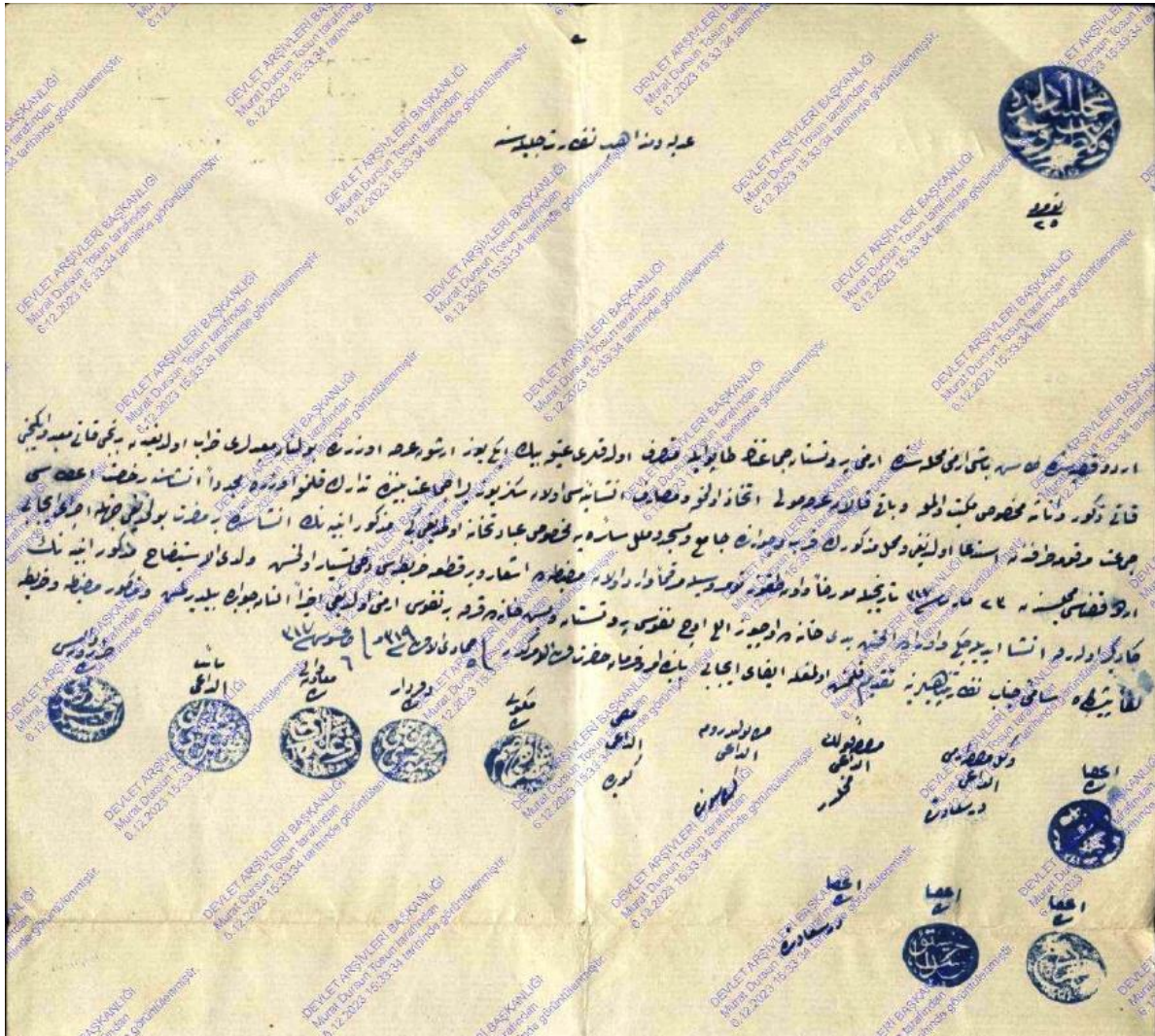
Maruz-i çaker-i keminelidir

Ordu kasabasının Taşbaşı Ermeni Mahallesinde Ermeni Protestanlarının mabed ittihaz etmiş (yapmış) oldukları binanın harap olmasına mebni birinci katı kilise ve ikinci katı mektep olmak üzere inşasına ruhsat itası (izin verilmesi) hakkında mahallince vuku'-bulan istid'a üzerine ol babda icra kılınan tahkikatı havi Trabzon vilayetinden resen ve cevaben varid olan (gelen) muharrerat ve melfufatı komisyon-ı mahsusunca lede't-tedkik mezkûr binanın ol suretle kilise ve mektep olmak üzere inşasınca bir guna mahzur olmadığı ifadesine dair tanzim olunan mazbata evrak-ı müteferriyasıyla beraber leffen takdim edilmiş olmağla usulü veçhile ruhsatı havi emr-i âlî tasdirî zımında ifa-yı muktezası vâbeste-i rey'-i sami-i cenâb-ı vekâlet-penâhileridir. . Ol babda emr u ferman hazret-i men-lehü'l-emrindir.

Fi 9 Cemaziye'l-evvel Sene (1)320 ve fi 31 Temmuz Sene (1)318 (5 Ağustos 1902)

Adliye ve Mezahib Nazırı

Hü

Meclis İdare-i Vilayet-i Trabzon

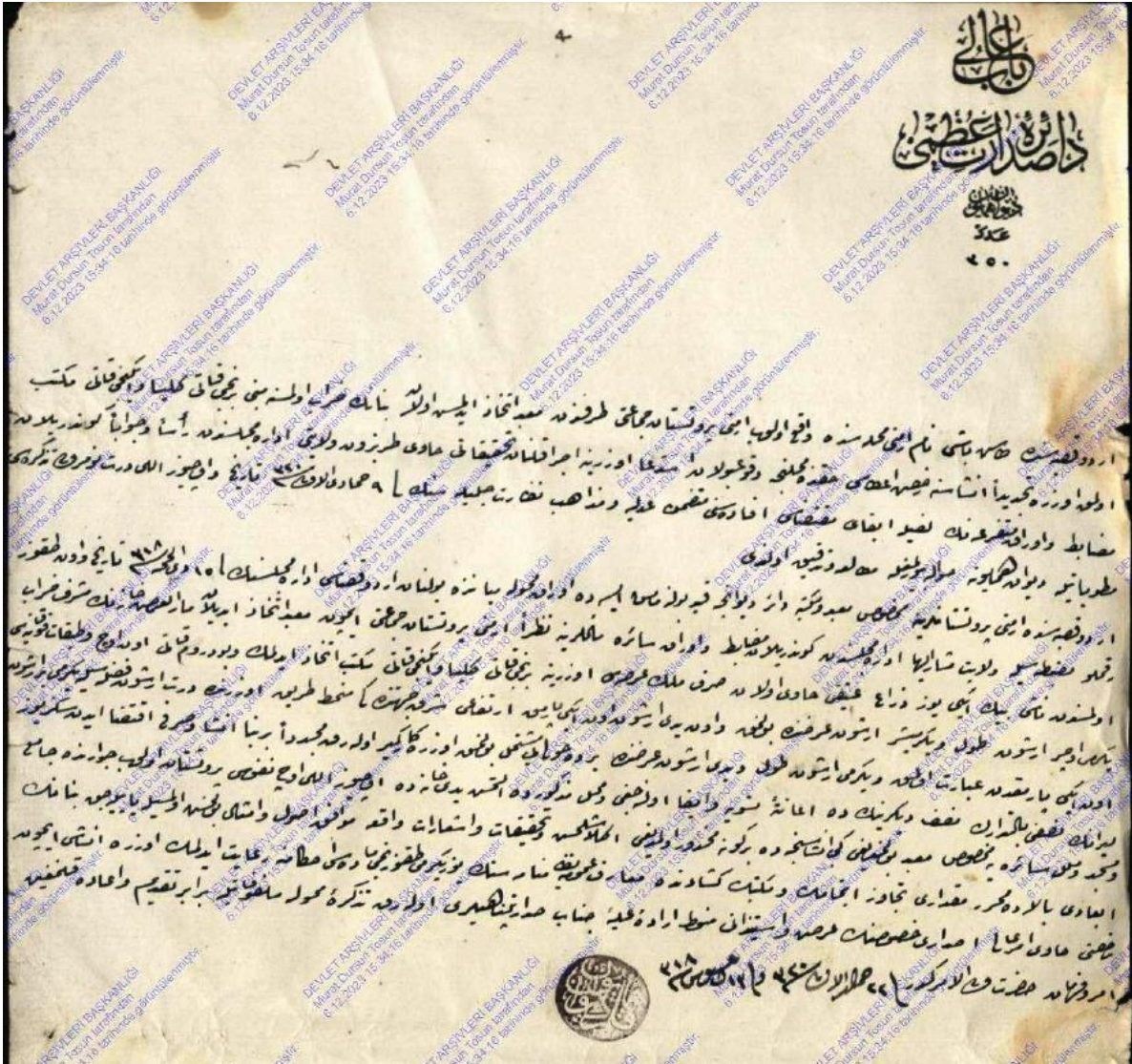
Adliye ve Mezahib Nezareti Celilesine

Ordu kasabasında Taşbaşı Ermeni Mahallesinde Ermeni Protestan cemaatinin tapu ile mutasarrıf oldukları atık bin iki yüz arşun arsa üzerinde bulunan mabedleri harap olduğundan birinci katı mabed (kilise) ve ikinci katı zükûr ve inas'a mahsus (erkek ve kızlara ait) mektep olmak ve baki kalan arsa havlı (hol) ittihaz olunmak ve masarîf-ı inşaiyesi olan sekiz yüz lira cemaat beyninde (arasında) tedarik kılınmak üzere müceddeden inşasına ruhsat itası (izin verilmesi) cemaat-i merkûme tarafından istid'a olunduğu ve mahall-i mezkûrun kurb u civarında camii ve mescid ve mahall-i saireye mahsus ibadethane olmadığı gibi mezkûr ebniyenin inşasında bir mahzur bulunmadığı cihetle icra-yı icabı Ordu kazası meclisinden 23 Mart Sene (1)317 (5 Nisan 1901) tarihiyle müverrahen (tarihli) ve on dokuz numerosuyla murakkamen (rakamıyla) varid olan (gelen) mazbatada iş'ar ve bir kıt'a haritası dahi tesyar olunmuş (yollanmış) ve lede'l-istizah mezkûr ebniyenin kârgir olarak inşa edileceği ve orada altmış yedi hanede üç yüz elli üç nüfus Protestan ve beş hanede kırk bir nüfus Ermeni olduğu ahiren (sonradan) alınan cevapta bildirilmiş ve mezkûr mazbata ve harita leffen pişgâh-ı cenâb-ı nezaret-penahilerine takdim kılınmış olmağla ifa-yı icabı babında emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 5 Cemaziye'l-evvel Sene (1)319 ve fi 6 Ağustos Sene (1)317 (19 Ağustos 1901)

Sağdan sola:

Aza, Aza, Aza, Aza, Vekil-i Murahhasa Ermeni ed-Dai (Der-saadet'te), Murahhasa-i Katolik ed-Dai, Metropolitid-i Rum ed-Dai (Giresun'da), Müftü ed-Dai, Mektubi, Defterdar, Vali Muavini, Naib ed-Dai, Trabzon Valisi es-Seyyid Mehmed Kadri

Hû

Daire-i Sadâret-i Uzmâ

Ordu kasabasında Taşbaşı Ermeni Mahallesinde vaki olup Ermeni Protestan cemaati tarafından mabed ittihaz olunmuş olan binanın harap olmasına mebni birinci katı kilise ve ikinci katı mektep olmak üzere tecdid-i inşasına ruhsat itası hakkında mahallince vuku'-bulan istid'a üzerine icra kılınan tahkikatı havi Trabzon vilayeti idare meclisinden resen ve cevaben gönderilen mezabıt ve evrak-ı müteferrianın leffiyile ita-yı muktezası ifadesini mutazammın Adliye ve Mezahib Nezaret-i Celilesi'nin fi 9 Cumade'l-ula Sene (1)320 (14 Ağustos 1902) tarih ve üçyüz elli dört numarolu tezkeresi matviyatıyla Divan-ı Hümayuna havele buyrulmağla mütalaa ve tedkik olundu.

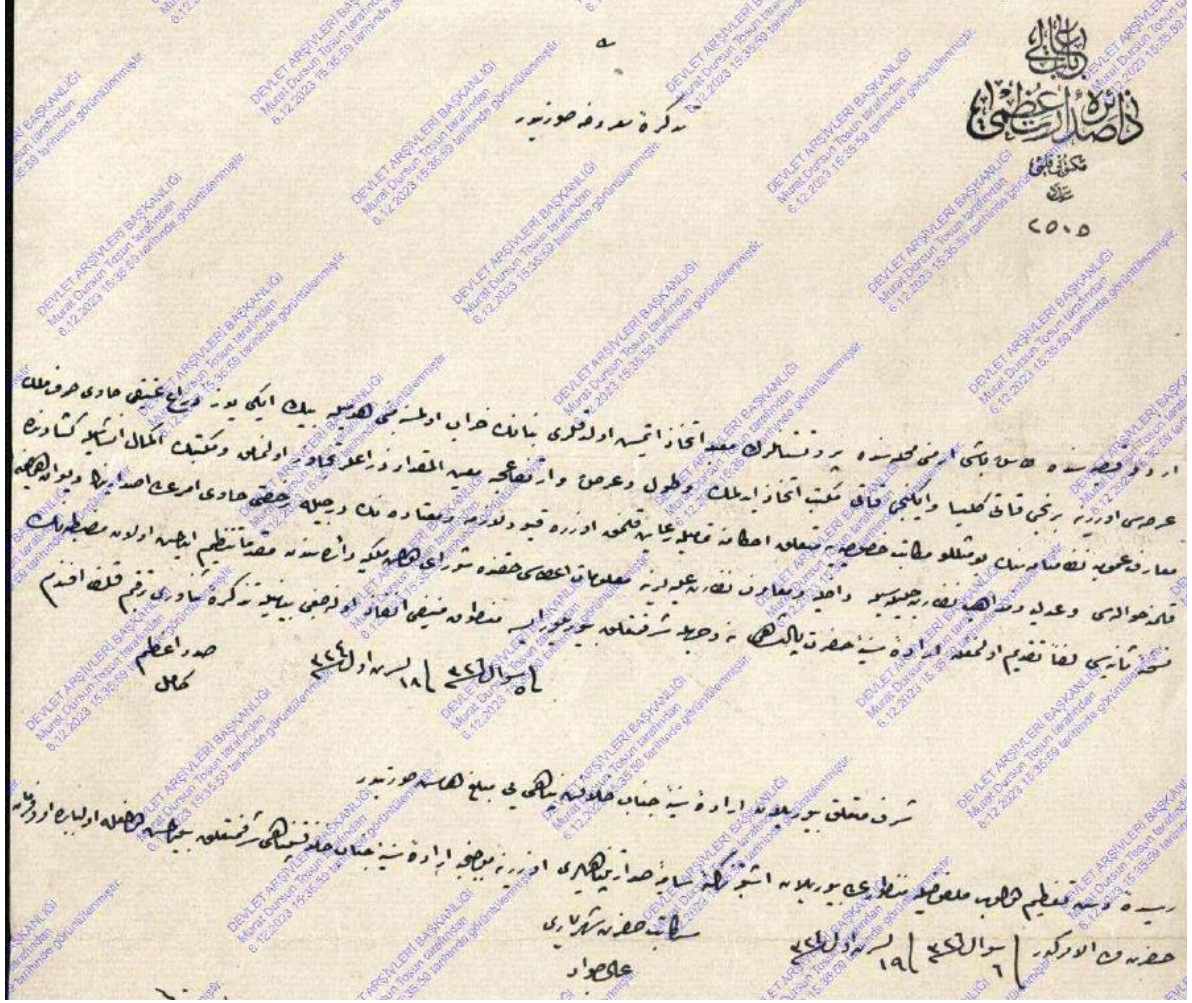
Ordu kasabasında Ermeni Protestanlarına mahsus mabed ve mektebe dair divanca kayıd bulunamamış ise de evrak-ı muhavvele meyanında bulunan Ordu kazası İdare Meclisi'nin fi 15 Zilhicce Sene (1)318 (5 Nisan 1901) tarih ve on dokuz rakamlı mazbatasıyla vilayet-i müşarün-ileyha idare meclisinden gönderilen mezâbıt (mazbatalar) ve evrak-ı saire meallerine nazaran

Ermeni Protestan Cemaati için mabed ittihaz edilen marru'l-arz hanenin müşrif-i harab olmasından naşi bin iki yüz zirâ-i atiki havi olan sırf mülk arsası üzerine birinci katı kilise ve ikinci katı mektep ittihaz edilmek ve bodrum katı on üç ve tabakat-ı fevkanisi yirmi üçer arşun tûl (uzunluk) ve yirmişer arşun arzında (genişliğinde) bulunmak ve on yedi arşun on iki parmak irtifa'ı (yüksekliği) şark cihetindeki münhat-ı tarik (alçaktaki yol) üzerinde dört arşun fazlasıyla yirmi bir arşun on iki parmakdan ibaret olmak ve yirmi arşun tûl ve yedi arşun arzında bir de havlıyı (avluyu) müştemil bulunmak üzere kârgir olarak müceddeden bir bina inşa ve sarfi iktiza eden sekiz yüz liranın nısfı bi't-tedarik nısf-ı diğerinin de ianeten tesviye ve ifa olunacağı ve mahall-i mezkûrda altmış yedi hanede üç yüz elli üç nüfus Protestan olup civarında camii ve mescid ve mahall-i saireye mahsus mabed bulunmadığı gibi inşasınca da bir gûna mahzur olmadığı anlaşılmiş ve tahkikat ve iş'arat-ı vakıa muvafık-ı usul ve emsal bulunmuş olmasıyla yapılacak binanın ebadı balada muharrer mikdarı tecavüz etmemek ve mektebin küşadında Maarif-i Umumiye Nizamnamesinin yüz yirmi dokuzuncu maddesi ahkâmına riayet etmek üzere inşası için ruhsatı havi emr-i âlî ısdarı hususunun arz ve istizanı menut-ı irade-i aliyye-i cenâb-ı sadâret-penâhileri olarak tezkere-i muhavvele (havale edilmiş tezkere) melfufatıyla beraber takdim ve iade kılınmağın emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 22 Cumade'l-ula Sene (1)320 ve fi 13 Ağustos Sene (1)318 (27 Ağustos 1902)

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi Fon Kodu: DH.MKT. (Dâhiliye Mektubi Kalemi), Dosya No: 2668, Gömlek No: 20, Tarihi: 22 Şevval 1326 / 4 Teşrin-i sani 1324 (17 Kasım 1908), Konusu: **Ordu'nun Taşbaşı Mahallesi'nde Protestanların mabed yaptıkları binanın harap olması sebebiyle yerine birinci katı kilise ikinci katı mektep olacak bir bina inşası için çıkan iradenin Trabzon vilayetine tebliği.**

Hû
Bâb-ı Âlî Daire-i Sadâret-i Uzmâ
Tezkere-i Maruza Suretidir

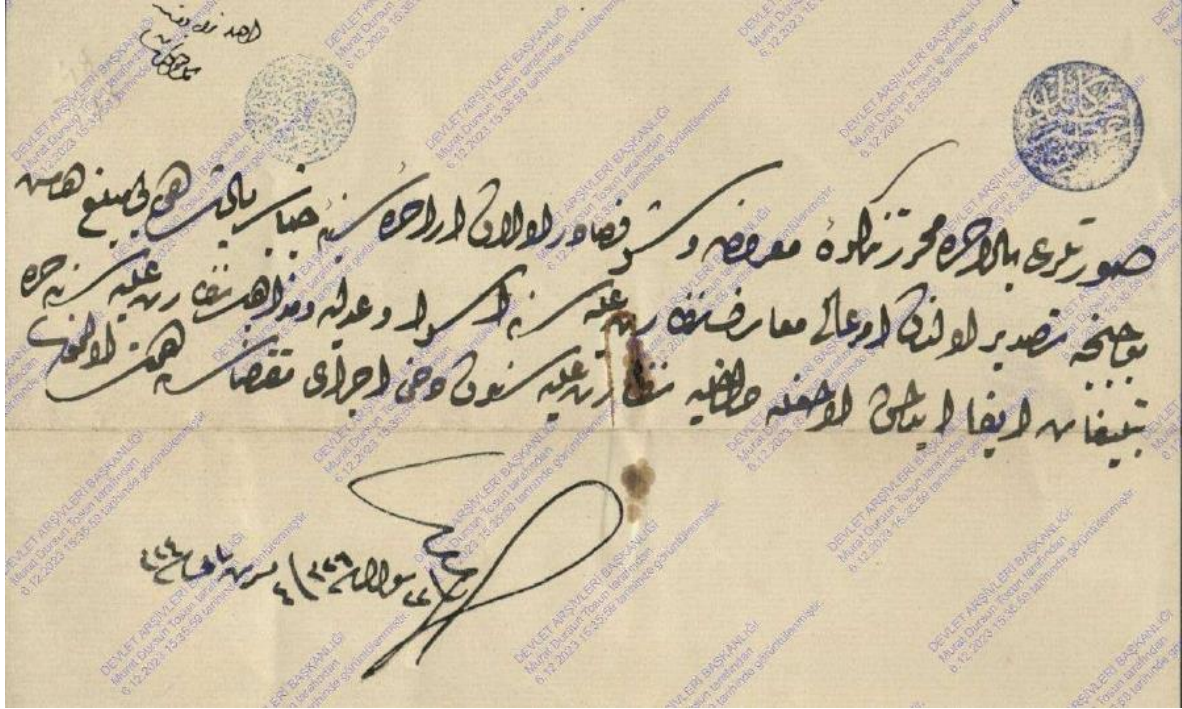
Ordu kasabasında Taşbaşı Ermeni Mahallesi'nde Protestanların mabed ittihaz etmiş oldukları binanın harap olmasına mebni hedmiyle (yıkılmasıyla) bin iki yüz zirâ-i atiki havi sırf mülk arsası üzerine birinci katı kilise ve ikinci katı mektep ittihaz edilmek ve tûl ve arz ve irtifaice muayyenü'l-mikdar zirâlar tecavüz olunmamak ve mektebin ikmal-i inşasıyla küşadında Maarif-i Umumiye Nizamnamesinin bu misillü mekatib-i hususiyeye müteallik ahkâmına tamamıyla riayet kalınmak üzere kuyud u lazıme ve mu'tadenin derciyle ruhsatı havi emr-i âlî ısdarının divan-ı hümayun kalemine havalesi ve Adliye ve Mezahib Nezaret-i Celilesiyle, Dâhiliye ve Maarif Nezareti Aliyyelerine malumat itası hakkında Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesinden mukaddema tanzim edilmiş olan mazbatanın nüsha-i sanisi leffen takdim olunmağla irade-i seniyye-i hazret-i padişahi ne veçhile şeref-müteallik buyurulur ise mantuk-ı münifi infaz olunacağı beyanıyla tezkere-i senâveri terkim kılındı efendim.

Fi 5 Şevval Sene (1)326 fi 18 Teşrin-i-evvel Sene (1)324 (30 Eylül 1908)

Şeref müteallik buyurulan irade-i cenab-ı hilafet-penahiye mübelliğ hamış suretidir

Reside-i dest-i tazim olub melfufuyla manzur-i âlî buyurulan işbu tezkere-i samiye-i sadâret-penâhileri üzerine mucibince irade-i seniyye-i cenâb-ı hilâfet-penâhi şeref-müteallik buyurulmuş olmağla ol babda emr u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 6 Şevval Sene (1)326 fi 19 Teşrin-i-evvel Sene (1)324 (1 Kasım 1908)

Suretleri balada muharrer tezkere-i maruza ve şeref-sadır olan irade-i seniyye-i cenâb-ı padişahi ve mübellîğ hamîş mucebince tasdir olunan emri âlî Maarif Nezareti Aliyyesine isra ve Mezahib ve Adliye Nezareti Aliyyesine dahi tebligat ifa edilmiş olmağla nezaret-i aliyyelerinden dahi icra-yı muktezasına himmet olunmak.

Buyruldu fi 22 Şevval Sene (1)326 fi 4 Teşrin-i-sani Sene (1)324 (17 Kasım 1908)

داخليه تفتيش				وزارت دولتيه		وزارت دولتيه	
تاريخ	رقم	موضوع	ملاحظات	رقم	تاريخ	رقم	تاريخ
1908	8
<p>از و در خصوص سند شماره ... به وزارت دولتيه ... هديره ... وزارت دولتيه ... ايدان ... وزارت دولتيه ... معارف ... وزارت دولتيه ... و معارف ... وزارت دولتيه ... از و در خصوص ... وزارت دولتيه ... از و در خصوص ... وزارت دولتيه ...</p>							

Hû**Dâhiliye Mektubi Kalemi
Trabzon Vilayeti Behiyyesine****29 Şevval Sene (1)326 / 10 Teşrin-i-sani Sene (1)324 (23 Kasım 1908)**

Ordu kasabasında Taşbaşı Ermeni Mahallesi'nde Protestanların mabed ittihaz etmiş oldukları binanın harap olmasına mebni hedmiyle (yıkılmasıyla) bin iki yüz zirâ-i atiki havi sırf mülk arsası üzerine birinci katı kilise ve ikinci katı mektep ittihaz edilmek ve tûl ve arz ve irtifaice muayyenü'l-mikdar zirâlar tecavüz olunmamak ve mektebin ikmal-i inşasıyla küşadında Maarif-i Umumiye Nizamnamesinin bu misillü mekatib-i hususiyeye müteallik ahkâmına tamamıyla riayet kalınmak üzere kuyud u lazıme ve mu'tadenin derciyle ruhsatı havi emr-i âlî ısdarının divan-ı hümayun kalemine havalesi ve Adliye ve Mezahib Nezaret-i Celilesiyle, Dâhiliye ve Maarif Nezareti Aliyyelerine malumat itası hakkında Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesinden mukaddema tanzim edilmiş olan mazbatanın nüsha-i sanisi leffen takdim olunmağla irade-i seniyye-i hazret-i padişahi ne veçhile şeref-müteallik buyurulur ise mantuk-ı münifi infaz olunacağı beyanıyla tezkere-i senâveri terkim kılındı efendim ve mu'tadenin derciyle ruhsatı havi emr-i âlî ısdarı hususuna Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi kararıyla bi'l-istizan irade-i seniyye-i hilâfet-penâhi şeref-sudur buyurularak takdir olunan emr-i âlînin Maarif Nezareti Aliyyesine ısrâ ve Adliye ve Mezahib Nezareti Aliyyesine de tebligat ifa kılındığı 4 Teşrin-i-sani Sene (1)324 (17 Kasım 1908) tarihli buyuruldu-i samide izbar kılınmağla mucibince ifa-yı muktezası babında.

